

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

INTEGRACE IMIGRANTŮ NA ČESKÝ TRH PRÁCE

Bakalářská práce

Autor: Pavel Peška
Studijní program: B7506 Speciální pedagogika
Studijní obor: Speciálně pedagogická andragogika
Vedoucí práce: Mgr. Pavel Filo

Olomouc 2010

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne:.....

.....

podpis

Poděkování

Děkuji Mgr. Pavlu Filovi za vedení bakalářské práce a věcné připomínky k obsahu práce.

Obsah

ÚVOD.....	5
I TEORETICKÁ ČÁST	6
1 HISTORIE MIGRACE	6
2 LEGISLATIVNÍ RÁMEC MIGRACE.....	8
2.1 OBECNÉ NORMY	8
2.2 NORMY TÝKAJÍCÍ SE VSTUPU A POBYTU CIZINCŮ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY	9
2.3 NORMY TÝKAJÍCÍ SE POHYBU CIZINCŮ	10
2.4 NORMY SOUVISEJÍCÍ SE ZAMĚŠTNÁVÁNÍM A VZDĚLÁNÍM CIZINCŮ	12
3 TRH PRÁCE.....	14
3.1 HISTORICKÝ VÝVOJ ZAMĚŠTNANOSTI CIZINCŮ V ČR.....	14
3.2 SMYSL A ÚČEL PRACOVNÍ IMIGRACE.....	15
3.2.1 Důvody upřednostňování cizinců u některých zaměstnavatelů	16
3.2.2 Legální zaměstnávání cizinců.....	16
3.2.3 Nelegální zaměstnávání cizinců.....	17
3.3 VÝKON PRÁCE FORMOU ŽIVNOSTI.....	17
3.4 ZELENÁ KARTA JAKO NÁSTROJ ZÁMĚRNÉHO PRACOVNÍHO ZAŘAZENÍ.....	18
3.4.1 Pracovní povolení cizinců.....	18
3.5 ZAMĚŠTNÁNÍ PRO UPRCHLÍKY	19
4 AKTÉŘI POMÁHAJÍCÍ PŘEKONÁVAT BARIÉRY	20
5 BARIÉRY CIZINCŮ PŘI VSTUPU NA TRH PRÁCE.....	23
5.1 POŽADAVKY NA VZDĚLÁNÍ A PRVNÍ PRACOVNÍ ZAŘAZENÍ.....	23
6 SLUŽBY V OBLASTI VZDĚLÁVÁNÍ	25
6.1 VZDĚLÁVÁNÍ.....	25
6.2 ČESKÝ JAZYK PRO CIZINCE.....	25
6.2.1 Úhrada za zkoušku.....	26
6.3 ODBORNÁ KVALIFIKACE CIZINCŮ.....	26
6.4 UZNÁVÁNÍ CERTIFIKÁTŮ DOSAŽENÉHO VZDĚLÁNÍ CIZINCŮ V ČR	27
6.4.1 Žádost.....	28
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
ÚVOD.....	29
7 METODIKA	30
8 POPIS ORGANIZACÍ, V NICHŽ BYL PROVÁDĚN VÝZKUM	31
8.1 POPIS ZAJIŠTĚNÍ A PROVEDENÍ VLASTNÍHO VÝZKUMU V IAS - JAROMĚŘ.....	32
8.2 POPIS ZAJIŠTĚNÍ A PROVEDENÍ VLASTNÍHO VÝZKUMU V ORGANIZACI SOZE.....	32
9 PREZENTACE DAT	34
10 HODNOCENÍ.....	45
ZÁVĚR.....	47
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	48
SEZNAM PŘÍLOH.....	52

Úvod

Lidská činnost ve formě práce, pracovní zařazení a uplatnění ve společnosti má nezastupitelnou úlohu v životě každého jedince. Přispívá k psychosociálnímu rozvoji, pocitu sounáležitosti a užitečnosti pro společnost. Lidská činnost vytváří hodnoty nejen ve prospěch společnosti, ale má i nepostradatelnou hodnotu pro samotného jedince. Pracující osoba netěží z pracovní činnosti jen hodnoty ve formě získaných finančních prostředků k zajištění obživy, ale i pocit užitečnosti. Ten, kdo pracuje pro druhé, se může těšit z pocitu obecné užitečnosti a z naplnění vlastního života. Pracovní činnost se používá jako terapie při různých poruchách osobnosti a při zdravotních postiženích, kde má funkci nápravy a změny celkového prožívání a příznivý účinek na psychický a tělesný stav postižené osoby.

Pro cizince je integrace na pracovní trh významná zejména v tom aspektu, že pracovní uplatnění pro ně znamená důležitou soběstačnost a omezuje tím závislost na sociálních dávkách. Ekonomická soběstačnost cizinců předchází vzniku nežádoucích sociálně-patologických jevů jako je kriminalita, delikvence, výtržnictví, krádeže, zneužívání návykových látek, nelegální obchodování a předchází nežádoucím změnám osobnosti cizinců, kteří by se tímto stali závislími na zdravotnické nebo nápravné péči. Pomoc cizincům v jejich integraci na trh práce vede k rychlejšímu a pevnému začlenění do společnosti.

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou cizinců a jejich začleněním na pracovní trh. Pro zmapování reálné situace cizinců žijících na území České republiky byla použita metoda kvalitativního průzkumu ve formě strukturovaného rozhovoru, který má přispět k objasnění problematiky týkající se pracovního uplatnění cizinců.

I Teoretická část

1 Historie migrace

Počínaje prvobytně pospolnou společností dochází k přemísťování kmenů a tlup z jedné oblasti, kde kmen žil, na území cizích kmenů. Většinou se tak dělo z důvodů malého množství potravy nebo nedostatku vody a velkého sucha, které jim zničilo úrodu. Dalším důvodem migrace bylo rozrůstání kmene a to, že mu již dále nestačilo území na obživu. Přesídlováním kmenů na cizí území docházelo ke střetům kmenů za účelem hájení si svého území a obživy. Takto se chovali lidé v dobách, kdy žili v tlupách a především jim šlo o základní životní potřeby.

V dobách novověku bývalo tradicí, že se v Evropě přemísťovali jednotlivci i skupiny lidí za prací, aniž vlastnili trvalý domov. S putujícími obchodníky a rolníky se pohybovali uprchlíci a vyhnanci, kteří byli vyhnáni z náboženských důvodů. Migranti se přesouvali za lákavými pracovními nabídkami, které měly dlouhé nebo dočasné trvání, na velké i krátké vzdálenosti. Migrace samotná nepředstavovala jen pohyb kvalifikovaných pracovních sil, ale cesty byly inspirovány i touhou naučit se novému řemeslu.

Evropa v 19. a 20. stol. následkem rychlého technického rozvoje postupně přechází z agrárního do industriálního období, kdy domácí výroba byla vytlačena strojovou výrobou a nemohla již nadále zajišťovat zdroj obživy. V tomto období se zvyšuje počet lidí, kteří odchází za prací do zahraničí.

V polovině sedmdesátých let 20. stol. byl přijat zákaz náborem, který omezil masivní pracovní migraci. Mezinárodní migrace do Evropy a stěhování v rámci kontinentů nabývalo tří forem:

„První z nich zahrnovala dva protichůdné proudy - příchod dalších rodinných příslušníků do cílových zemí a reemigraci opačným směrem. Stěhování rodinných příslušníků ze zemí, které do procesu velké pracovní migrace vstoupily později, jako například Turecko, bylo přitom silnější a trvalejší než ze zemí jižní Evropy, kde dlouhodobě převažovala reemigrace (nejvýrazněji v Řecku). Druhou formu tvořily legální příchody osob ("turistů") především mimoevropského původu za účelem nelegální práce, a to především do jižní Evropy, zčásti i do Francie. Tady silně vzrostl podíl osob z afrického Středomoří. Třetí forma imigrace zahrnovala žadatele o azyl z "třetího světa" a později v rostoucí míře i z východní Evropy. Tito migranti směřovali pře-

devším do střední, západní a severní Evropy, hlavně pak do Německa, jehož azylové právo bylo v Evropě dlouhou dobu nejtolerantnější. Při postupujícím uzavírání Evropy byla žádost o azyl mnohdy využívána jako jediná dosud zdánlivě otevřená možnost přistěhování, což kontrastovalo se žádostmi, které byly skutečně motivovány politickým pronásledováním a v dané situaci vyhovovaly i stále přísnějším evropským azylovým předpisům.¹

Osm nejbohatších zemí světa G8 (Spojené království, Spojené státy americké, Kanada, Francie, Itálie, Německo, Japonsko a Rusko) má na svém území asi jednu třetinu světové populace imigrantů.

¹Bade, Klaus J. *Evropa v pohybu: Evropské migrace dvou staletí*, 2000, s. 340-342

2 Legislativní rámec migrace

Ministerstvo vnitra (dále MV) je tvůrcem legislativy týkající se azylové a migrační politiky v České republice (dále ČR). Za oblast mezinárodní migrace zodpovídá odbor azylové a migrační politiky.

„Prioritou státu v oblasti migrace je v souladu se Zásadami politiky vlády v oblasti migrace cizinců přijímat účinná opatření, která budou podporovat řízenou legální migraci a zároveň minimalizovat nelegální migraci. S tímto cílem také souvisí snaha zajistit účinnou ochranu státních hranic v rámci schengenského prostoru. Rozsáhlé kompetence v této oblasti jsou Zákonem č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky (dále zákon o pobytu cizinců) svěřeny Policii České republiky. Ministerstvo vnitra má tímto zákonem přiznáno postavení správního orgánu nadřízeného PČR Ředitelství služby cizinecké policie, vykonává dozor nad policií při výkonu státní správy a plní další úkoly stanovené zákonem. V souvislosti s postupným odnímáním nepolicejních činností Policii České republiky dochází k přesunu některých správních činností spojených s vydáváním pobytových oprávnění cizincům na Ministerstvo vnitra.“²

2.1 Obecné normy

1. Listina základních práv a svobod (ústavní zákon č.2/1993 Sb.)

Tvoří nedílnou součást Ústavy České republiky, na které se usneslo dne 16. prosince 1992 předsednictvo České národní rady. Tato Listina byla sepsána na základě špatných zkušeností z dob, kdy lidská práva a základní svobody byly potlačovány. Má pomoci se důstojně zařadit mezi státy, jež tyto hodnoty ctí. Listina je rozdělena do jednotlivých hlav, kterými jsou:

- * Obecná ustanovení - pojednává o rovnosti v lidské důstojnosti a právech, poukazuje na demokratické hodnoty státu, na ctění zákona státní mocí a zaručení základních práv a svobod všem občanům.
- * Lidská práva a základní svobody zahrnují oddíly Základní lidská práva a svobody a Politická práva.

² Dostupné na <http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>, 2009-10-17

* Práva národnostních a etnických menšin – v článku 25 odst. 1 se pojednává o národnostní a etnické menšině, které je zaručen všestranný rozvoj a právo na rozvoj vlastní kultury společně s jinými příslušníky menšiny.

Ve 2. odstavci se zaručuje občanům příslušejícím k menšinám též:

„a) právo na vzdělání v jejich jazyku,

b) právo užívat jejich jazyka v úředním styku,

c) právo účasti na řešení věcí týkajících se národnostních a etnických menšin.“

* Hospodářská, sociální a kulturní práva

* Právo na soudní a jinou právní ochranu

2. Zásady politiky vlády České republiky v oblasti migrace cizinců

Vláda ČR přijala usnesení č. 55 dne 13. ledna 2003 zpracované MV. Dokument charakterizuje migraci v ČR, jeho obsahem jsou zásady, které jsou zaměřeny na odstraňování nelegální migrace; na řešení humanitárních krizí; na podporu imigrace, která je pro stát přínosná; na realizační fázi se podílejí nevládní neziskové organizace (dále NNO).

2.2 Normy týkající se vstupu a pobytu cizinců na území České republiky

1. Schengenský hraniční kodex

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 562/2006, kterým se stanoví pravidla upravující přeshraniční pohyb osob. Ochrana vnějších hranic států by měla pomáhat v zamezení nedovolenému přistěhovalectví a obchodování s lidmi a zabránit ohrožení vnitřní bezpečnosti, chránit veřejný pořádek, veřejné zdraví a mezinárodní vztahy členských států. Dále definuje práva a povinnosti kontrolních orgánů a osob překračujících vnější hranici. Charakterizuje různé druhy hranic a uděluje výjimky osobám překračujícím vnější hranici.

2. MV stanovilo vyhláškou č. 462/2008 Sb. seznam zemí, jejichž státní příslušníci jsou oprávněni požádat o udělení víza nebo vydání povolení k dlouhodobému nebo trvalému pobytu. Platnost vyhlášky je od 1. ledna 2009.

3. Vyhláška Ministerstva vnitra č. 446/2005 Sb., kterou se stanoví okruh cizinců, kteří mohou pobývat v tranzitním prostoru mezinárodního letiště na území ČR pouze na základě uděleného letištního víza. Tato vyhláška zpracovává příslušné předpisy Evropských společenství vydané na základě mezinárodních úmluv o odstraňování kontrol na společných hranicích a upravuje okruh cizinců, kteří mohou pobývat

v tranzitním prostoru mezinárodního letiště na území ČR pouze na základě uděleného letištního víza. V § 2 jsou jmenované země, jejichž občané smí pobývat pouze v prostoru mezinárodního letiště, nebo se prokáží cestovním dokladem s letištním vízem.

4. Nařízení Rady (ES) č. 539/2001, kterým se stanoví seznam tzv. třetích zemí, jejichž státní příslušníci musí mít při překračování vnějších hranic vízum, jakož i seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci jsou od této povinnosti osvobozeni.

5. Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky. Tento zákon vymezuje, zda osoba je nebo není pro účely zákona za cizince považována. Dále ošetřuje legální vstup a kontrolu dokladů na území spolu s dokumenty o zajištění prostředků a náležitostí k pobytu. Definuje typy a účel víz.

6. Směrnice Rady 2004/81/ES je určena členskými státy v souladu se Smlouvou o založení Evropského společenství ze dne 29. dubna 2004 o povolení k pobytu pro státní příslušníky třetích zemí, kteří jsou oběťmi obchodování s lidmi nebo obdrželi pomoc k nedovolenému přistěhovalectví a kteří spolupracují s příslušnými orgány. Článek 11 zmíněné směrnice se pojí k době pobytu, oprávnění k přístupu na trh práce, k odbornému i ke všeobecnému vzdělání.

2.3 Normy týkající se pohybu cizinců

1. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 208/1993 Sb. tzv. Ženevská úmluva. Úmluva o právním postavení uprchlíků ze dne 28. července 1951 přijata v Ženevě. Protokol týkající se právního postavení uprchlíků přijat dne 31. ledna 1967 v New Yorku. O výtělečné činnosti pojednává 3. kap. úmluvy. Zaručuje uprchlíkům stejné právo na zaměstnání za mzdu jako cizincům. Stát nebude nepatřičným zacházením bránit uprchlíkům vykonávat svobodné zaměstnání na základě diplomů uznaných příslušnými úřady tohoto státu.

2. Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu upravuje, za jakých situací smí cizinec vstoupit a pobývat na území ČR. Cizinec může ČR žádat o mezinárodní ochranu ve formě azylu nebo ve formě doplňkové ochrany. Dále ukládá žadateli práva a povinnosti pro přiznání mezinárodní ochrany. Za azylanta je podle zákona považován cizinec, který získal azyl. Osoba požívající doplňkovou ochranu je cizinec, který nesplňuje podmínky pro udělení azylu, ale byla mu přiznána doplňková ochrana. Žadatelé o udělení mezinárodní ochrany a azylanti jsou ubytováni v pobytovém středisku říze-

ném Správou uprchlických zařízení. Podle § 79 zákona 325/1999Sb., o azylu jsou vedena přijímací střediska, pobytová střediska nebo integrační azylová střediska:

„a) Přijímací středisko slouží k ubytování cizince do doby provedení úkonů uvedených v § 46 nebo po dobu, kterou stanoví tento zákon.

b) Pobytové středisko slouží k ubytování žadatele o udělení mezinárodní ochrany do doby nabytí právní moci rozhodnutí o jeho žádosti o udělení mezinárodní ochrany.

c) Integrační azylové středisko slouží k přechodnému ubytování azylantů.“

Podle § 3a je cizinec oprávněn učinit prohlášení o mezinárodní ochraně

„a) policii

- na hraničním přechodu,*
- v přijímacím středisku,*
- na oblastním ředitelství služby cizinecké policie (dále jen "útvary policie") za podmínky, že se dostavil dobrovolně, nebo*
- v zařízení pro zajištění cizinců, s výjimkou cizince zajištěného za účelem jeho předání nebo průvozu podle mezinárodní smlouvy nebo právního předpisu Evropských společenství anebo*

b) ministerstvu, je-li hospitalizován ve zdravotnickém zařízení nebo vykonává zabezpečovací detenci, vazbu anebo trest odnětí svobody.“

3. Směrnice Rady 2004/83/ES hovoří o minimálních normách pro příslušníky třetích zemí, za kterých mohou žádat o status uprchlíka. O přístupu osoby s přiznaným statutem uprchlíka nebo podpůrné ochrany na trh práce a právu vykonávat zaměstnání nebo samostatnou výdělečnou činnost pojednává článek 26. V článku 27 je zaneseno usnesení členských států umožnit uprchlíkům nebo osobám se statutem podpůrné ochrany stejný přístup ke vzdělání nebo rekvalifikaci, jako mají pobývající imigranti se zárukou stejného zacházení při uznávání zahraničních diplomů a osvědčení o kvalifikaci.

4. Směrnice Rady 2003/9/ES, stanovuje minimální normy pro přijímání žadatelů o azyl. V článku 3 směrnice je ustanoveno právo zůstat na území členského státu jako žadatel o azyl pro všechny příslušníky třetích zemí a osoby bez občanství, které na hranici nebo na území států EU podají žádost o azyl. Článek 11 stanoví podmínky, za kterých bude mít žadatel přístup na trh práce. Článkem 12 se vymezuje od-

borné vzdělávání, kdy žadatelům o azyl mohou státy EU umožnit přístup ke vzdělávání bez ohledu na to, jestli je příležitost pracovního uplatnění.

2.4 Normy související se zaměstnáváním a vzděláním cizinců

1. Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, jejímž záměrem je podpora zaměstnanosti v maximální možné míře a ochrana proti nezaměstnanosti. V § 85 je vymezen zahraniční zaměstnanec (cizinec), za kterého se ale nepovažuje občan Evropské unie (dále EU). Cizinec může být přijat do zaměstnání a zaměstnáván jen tehdy, má-li platné povolení k pobytu a k zaměstnání na území ČR, popřípadě je-li držitelem zelené karty.

2. Ministerstvo vnitra stanovilo vyhláškou č. 461/2008 Sb. seznam zemí, jejichž státní příslušníci jsou oprávněni požádat o vydání zelené karty. Cizinec, který je státním občanem země uvedené ve výčtu v § 1 vyhlášky, je oprávněn požádat o vydání zelené karty. Systém zelených karet počítá s řadou opatření týkajících se především kritérií bezpečnostních, zdravotnických a politických s maximálně možnou eliminací těchto rizik. ČR je zemí, kde pracuje několik stovek tisíc cizinců a ti, kteří by mohli představovat nějaké riziko pocházející z těchto území států se nedostanou na seznam zemí, kterým je možné vydat zelené karty. *„Znamená to tedy např., že zelené karty budou nepřístupné pro občany zemí s totalitním či autoritářským režimem, pro občany zemí, které představují potenciální riziko z hlediska mezinárodního terorismu a organizovaného zločinu, a pro občany, jejichž příchod by znamenal zdravotní riziko.“³*

3. Zákon 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států EU a některých příslušníků jiných států. Zákon upravuje postup správních úřadů, profesních komor a veřejnoprávních zaměstnavatelů uvedených v § 37 odst. 1 při uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti vyžadované pro výkon regulované činnosti v ČR. Podle § 1 odst. 2 se uznává odborná kvalifikace a jiná způsobilost mimo jiné těm, kteří jsou příslušníky:

- * členského státu EU,
- * osobami přihlášenými k trvalému pobytu,

³ Sezemský, J. *Zelené karty nejsou zdravotním ani bezpečnostním rizikem*. MPSV, 2008, článek [online] <http://www.mpsv.cz/cs/5805>

- * nepatřící do Evropského společenství, ale bylo-li jim přiznáno právní postavení pobývacího rezidenta,
- * jimž byla udělena mezinárodní ochrana,
- * jiného státu mimo EU, mající povolení k pobytu za účelem studia, výměnných pobytů žáků, neplacené odborné přípravy, dobrovolné služby,
- * stali-li se obětí obchodování s lidmi, nebo obdrželi pomoc k nedovolenému přistěhovalectví.

Jedná se o zákon vymezující odbornou kvalifikaci uchazeče, která může zahrnovat oblast teoretických znalostí i praktické dovednosti požadované pro výkon činnosti. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT) odpovídá za koordinaci procesu uznávání odborné kvalifikace. Ústřední správní úřad ČR je oprávněným orgánem při rozhodování o uznání odborné kvalifikace.

4. Vyhláška č. 348/2008 Sb., o výuce a zkouškách znalosti českého jazyka pro účely získání povolení k trvalému pobytu na území ČR, ukládá rozsah znalostí českého jazyka, dále stanoví seznam škol provádějících výuku a oprávněných udělovat osvědčení o zkoušce.

5. MŠMT vydává pokyn č. 21153/2000-35 k zajištění kurzů českého jazyka pro azylanty po dohodě s MV jako součást integračního programu podle zákona č. 325/1999 Sb., o azylu. Integrační program je zaměřen na pomoc azylantům a osobám v doplňkové ochraně, kterým je poskytována služba při jejich začlenění do společnosti. Podle § 70 zákona č. 325/1999 Sb. MŠMT zajistí cizinci po udělení azylu bezplatný jazykový kurz českého jazyka organizovaný prostřednictvím vzdělávací instituce, která vystaví osvědčení o kurzu.

Pozn.: Pro cizince je k dispozici webová stránka v jejich rodném jazyce.⁴

⁴ Pro osoby požívající doplňkovou ochranu jsou bližší cizojazyčné informace dostupné na <http://www.mvcr.cz/clanek/doplňkova-ochrana.aspx> a informace pro osoby, kterým byla udělena mezinárodní ochrana formou azylu dostupné na <http://www.mvcr.cz/clanek/mezinarodni-ochrana-formou-azylu.aspx>

3 Trh práce

„Nemáte-li zaměstnání nebo jste na trhu práce marginalizováni, nemáte peníze a nezískáte vzdělání, a nemáte-li vzdělání, jen obtížně se uplatníte na trhu práce.“ (Luhman, 1986)

Tato kapitola pojednává o dostupných alternativních přístupech pro imigranty, jak se legálně dostat na pracovní trh a s jakými problémy může být imigrant konfrontován.

3.1 Historický vývoj zaměstnanosti cizinců v ČR

Od vzniku samostatného státu v lednu 1993 do konce roku 1996 bylo toto období charakteristické rychlým přílivem cizinců na trh práce. Rozšiřovalo se i spektrum států, z nichž imigranti na trh práce přicházeli. Hlavní proud pracovních migrací přicházel ze Slovenské republiky (dále SR), paralelně s cizinci zaměstnávanými na základě povolení k zaměstnání i podnikajícími cizinci.

Podmínky pro zaměstnávání cizinců byly do konce roku 1996 příznivé. Od ledna 1997 se začala míra nezaměstnanosti zvyšovat a klesal i počet volných pracovních míst evidovaných úřady práce.

V návaznosti na nepříznivý vývoj byly učiněny kroky směřující ke snížení počtu cizinců s povolením k zaměstnání. V době do roku 1996 rychle narůstal počet cizinců a zvláště Ukrajinců s povolením k zaměstnání. Z důvodu nekontrolovatelného růstu byla uzavřena dohoda mezi vládami ČR a Ukrajiny na zajištění regulace stavu zaměstnávání.

Podnikatelské aktivity cizinců jsou vstupní branou na trh práce do imigrující země. Pod záminkou samostatné činnosti se ale mnohdy skrývá protiprávní zaměstnávání. Cizinci jako živnostníci bývají najímáni na práci, kterou by měli vykonávat jen podle zákoníku práce na podkladě pracovní smlouvy se zaměstnavatelem. Zaměstnavatelé snižují tímto způsobem náklady na pracovní sílu, za kterou nemusí odvádět sociální a zdravotní pojištění a zbavují se právní odpovědnosti vůči těmto podnikatelům.

Zatímco se trh práce s nově příchozími lidmi ze SR v ČR stabilizoval, počet občanů Ukrajiny rychle rostl zejména po roce 2004. Ukrajinci se stali na konci června 2008 dominantní skupinou cizinců působících na trhu práce v ČR.

Opatření realizovaná Schengenskou dohodou na regulaci vzrůstající mezinárodní migrace jsou závazná pro státy, které ji ratifikovaly. Bohaté imigrační státy přiměla

skutečnost, že poklesla poptávka po pracovní síle a začaly přibývat nové etnické minority na jejich území, ke zpřísnění legislativy a kontrol.

V dnešní době je v ČR kladen důraz na individuální integraci imigranta do majoritní společnosti a na podporu programů umožňujících provádět integraci.

Do integrační politiky státu nepatří ovšem žadatelé o azyl, diskutabilní je i účast lidí požívající doplňkovou ochranu - zcela mimo jsou cizinci s krátkodobým či nelegálním pobytem. NNO pomáhají i těmto skupinám, ale de iure se nemůže jednat o programy integrační, přestože v sobě integrační potenciál často pochopitelně obsahují (např. výuka češtiny). (Günter, 2007)

3.2 Smysl a účel pracovní imigrace

Podle Kocourkové je demografický vývoj v ČR od 90. let minulého století charakterizován nízkým reprodukčním kvocientem 1,2 (norma je 2,1). Vzhledem k ubývání zaměstnanců v produktivním věku na českém trhu práce, které je zapříčiněno rychlým stárnutím populace, potřebuje ČR zahraniční pracovní sílu na obsazení pracovních míst a tím podpoření české ekonomiky. Cizinci svojí účastí částečně zpomalují proces stárnutí populace v zemi imigrace a přispívají k celkovému ekonomickému růstu, i když sami také stárnou.

Cizinci ze třetích zemí disponují nižší ale i vyšší úrovní vzdělání, nežli mohou využít na pracovních pozicích. Cizinci obsazují zpravidla pracovní místa, která jsou ve stavebnictví, v těžkém průmyslu, kde je práce manuálně namáhavá a málo finančně ohodnocena. Pracovní místa, která jsou obsazována cizinci ze třetích zemí, nebývají často pro domácí pracovní trh zajímavá. Domácí pracovníci mají vysoké nároky a požadavky na pracovní pozici. Cizinci neubírají tímto procesem obsazování volných pracovních míst pracovní příležitosti nezaměstnaným občanům hostitelského státu. Pozice obsazované cizinci by totiž nikdy nebyly obsazeny občany ČR ani členských zemí EU.

Podle zdroje Českého statistického úřadu z roku 2009 byla pracovní síla evidovaná úřady práce přicházející z ciziny do ČR nejvíce zastoupena občany ze SR, z Ukrajiny a Polska, avšak nejsilnější zastoupení pracujících je ze SR.

Počet cizinců na pracovním trhu ČR ze zemí EU se vyvíjí odlišně od zemí střední a východní Evropy. Patrně je to způsobeno odlišným charakterem pracovní poptávky občanů EU, kteří jsou zaměstnáváni obvykle ve vysoce kvalifikovaných profesích jako experti poboček se sídlem na území ČR. Naopak lidé ze třetích zemí bývají za-

městnávání na málo kvalifikovaných pozicích jako pomocní dělníci. Novelou zákona o zaměstnanosti a o pobytu cizinců by se měly upravit a zlepšit poměry pro zaměstnávání cizinců na území ČR.

3.2.1 Důvody upřednostňování cizinců u některých zaměstnavatelů

Cizinci si více váží práce a dostávají se na některé pracovní pozice lépe než domácí pracovníci, a to hlavně pro svoji časovou flexibilitu, ochotu pracovat i mimo pracovní dobu, v méně příjemném pracovním prostředí s menšími nároky na mzdu. Cizinci nejsou vázáni rodinnými povinnostmi a nezáleží jim příliš na místě výkonu práce. Přijíždějí s cílem vydělat si peníze a neohlížejí se na dodržování pracovní doby; tím ovšem zaměstnavatelé překračují zákoník práce.

Po příchodu do ČR se musí většina imigrantů spokojit s nabídkou horší práce. Zastávají zvláště dělnické a pomocné profese. Není moc příležitostí k výběru; i cizinci s vysokoškolským vzděláním jsou nuceni hlásit se do méně kvalifikovaných profesí, než odpovídá jejich vzdělání.

Při odměňování cizinců jsou mnohdy porušovány předpisy o stejném postavení cizinců v pracovněprávních vztazích, jaké má domácí populace. Za stejnou práci, jakou vykonávají čeští zaměstnanci, dostávají cizinci nižší mzdu.

3.2.2 Legální zaměstnávání cizinců

Stát, má-li být seriózním partnerem imigrantům, jim musí zabezpečit lidskou důstojnost a práva, jaká mají vlastní státní příslušníci. Na legálním zaměstnávání se podílejí zaměstnavatelé, kteří organizují náборы zahraničních zaměstnanců, agentury, živnostenské úřady vydávající živnostenské oprávnění osobám samostatně výdělečně činným, úřady práce a NNO.

V pracovních vztazích při sjednávání pracovního poměru podle zákoníku práce č. 262/2006 i zákona č. 435/2004 o zaměstnanosti je zaměstnavatel povinen dodržovat rovné zacházení podle Listiny základních práv a svobod se zákazem jakékoliv diskriminace a zneužívání postavení cizinců a jejich práv.

Na cizince zaměstnaného podle pracovněprávních předpisů ČR se vztahují také předpisy mzdové, o všeobecném zdravotním pojištění a sociálním zabezpečení.

3.2.3 Nelegální zaměstnávání cizinců

Riziko hrozící při neúspěšném zařazení na trh práce a vyloučení z placené práce je spojeno s vyloučením z obvyklého životního standardu i vyloučením z určitých sociálních vztahů a aktivit. Dlouhodobou nezaměstnaností se cizinci dostávají do znevýhodněné pozice. Omezující faktory, které brání těmto osobám úspěšně se zařadit na pracovní trh, představuje nízké vzdělání, málo zkušeností v daném oboru, nízké jazykové kompetence, nepříznivý psychický a fyzický stav. To vše značně ztěžuje vstup na pracovní trh. V důsledku tohoto stavu dochází k nelegálnímu zaměstnávání cizinců.

Nejextrémnější formou sociální exkluze je vyloučení ze základních lidských práv, jako je právo na život a bezpečí, na základní potřeby a zaměstnání. Následkem sociálního vyloučení a vyřazení ze všedního životního rytmu při výrazně omezeném nebo nulovém finančním příjmu dochází ke kriminalitě těchto osob.

- * *„Vzhledem k tomu, že nelegální práce je vysoce společensky nebezpečný jev a současná výše pokuty se nejeví dostatečně účinnou, navrhujeme zvýšení pokuty za umožnění nelegální práce ze 2 milionů korun na 5 milionů korun.*
- * *S cílem zabránit nezákonným aktivitám v souvislosti se zprostředkováním zaměstnání navrhujeme podmínit vydání povolení ke zprostředkování zaměstnání fyzickým a právnickým osobám souhlasem Ministerstva vnitra ČR. Jedná se o oblast agenturního zaměstnávání. Z tohoto pohledu disponují i bezpečnostní složky celou řadou poznatků, které ukazují, že v některých aspektech dochází ke zneužívání těchto pracovníků, že jsou porušovány zákony, právní pořádek této země, a z tohoto pohledu chceme, aby i tyto poznatky bezpečnostních složek měly vliv na to, zda toto povolení ke zprostředkování bude uděleno, nebo nebude uděleno.“⁵*

3.3 Výkon práce formou živnosti

Cizinci provozující samostatně výdělečnou činnost nespádají pod kontrolu úřadů práce. Každý cizinec, který chce na území ČR podnikat, musí být zapsán v obchodním rejstříku nebo v registru živnostenského podnikání. Vybudované sociální vztahy

⁵ Sezemský, J. *Zelené karty nejsou zdravotním ani bezpečnostním rizikem*, MPSV on-line <http://www.mpsv.cz/cs/5805> Poslední aktualizace: 20.10.2008

cizinců s domácími podnikateli ve větší míře nabízejí příležitosti získat obchodní zakázky a být úspěšný na poli podnikání.

3.4 Zelená karta jako nástroj záměrného pracovního zařazení

Pro cizince z tzv. třetích zemí zavedla EU zelené karty (dále ZK) za účelem získávání pracovního místa s povolením dlouhodobého pobytu.

Cizinci, kteří mají zájem získat ZK, budou kontrolováni před vstupem do ČR podle kritérií, která ukládají právní předpisy. Tato opatření přispějí k posílení bezpečnosti státu.

Administrativní agenda týkající se práce na ZK je ve správě MVČR, které vydá ZK na pracovní místo vybrané cizincem z evidence volných pracovních míst MPSV.

Zelená karta podle zákona č 435/2004 Sb. má tři formy oprávnění:

„typ "A" pro vysokoškolsky kvalifikované pracovníky a klíčový personál, nejdéle na dobu 3 let s možností dalšího prodlužování maximálně vždy o 3 roky,

typ "B" pro pracovníky na pozicích s minimálním požadavkem vyučení na dobu 2 let s možností dalšího prodlužování maximálně vždy o 3 roky,

typ "C" pro ostatní pracovníky na dobu 2 let bez možnosti prodloužení.“

3.4.1 Pracovní povolení cizinců

Cizinci s povolením k trvalému pobytu tvoří součást populace ČR a tudíž jsou na trhu práce z hlediska právních předpisů ve stejné pozici jako občané ČR. Z toho pro ně plyne volný vstup na trh práce, a proto nemusí být držitelem povolení k zaměstnání.

V zákonu č. 435/2004 Sb. jsou výjimečná nařízení, která nedovolují cizincům vykonávat na území ČR některé profese. Jsou to především pozice celníků, vojáků z povolání, policistů, strážníků, soudců, příslušníků bezpečnostní informační služby, státních zástupců a vyšších soudních úředníků.

Osoba pokládaná za cizince může na území ČR vykonávat zaměstnání pouze za předpokladu, že má platné povolení k zaměstnání, ale existují výjimky uvedené v § 97 a § 98 zákona o zaměstnanosti.

Podle zákona č.435/2004 § 99 povolení k zaměstnání nelze vydat cizinci, který

„a) v České republice požádal o udělení mezinárodní ochrany, a to po dobu 12 měsíců ode dne podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany, nebo

b) nesplňuje některou z podmínek stanovených tímto zákonem pro vydání povolení k zaměstnání.“

3.5 Zaměstnání pro uprchlíky

Článek 26 úředního věstníku EU

„Přístup k zaměstnání

1. členské státy povolují osobám, kterým bylo přiznáno postavení uprchlíka, vykonávat zaměstnání nebo samostatnou výdělečnou činnost podle předpisů, které se obecně vztahují na dotyčné povolání a veřejnou službu, bezprostředně po přiznání postavení uprchlíka.

2. členské státy zajistí, aby byly osobám, kterým bylo přiznáno postavení uprchlíka, nabídnuty příležitosti ke vzdělávání spojenému se zaměstnáním pro dospělé, k odborné přípravě a k pracovní praxi na pracovišti za podmínek rovnocenných s těmi, které platí pro jejich státní příslušníky.

3. členské státy povolují osobám, kterým byl přiznán status podpůrné ochrany, vykonávat zaměstnání nebo samostatnou výdělečnou činnost podle předpisů, které se obecně vztahují na dotyčné povolání a veřejnou službu bezprostředně po přiznání statusu podpůrné ochrany. Lze přihlížet k situaci na trhu práce v členských státech, včetně dávání přednosti přístupu k zaměstnání na omezenou dobu určenou podle vnitrostátního práva. členské státy zajistí, aby osoba, které byl přiznán status podpůrné ochrany, měla přístup k pracovnímu místu, které jí je nabídnuto v souladu s vnitrostátními pravidly o prioritách na trhu práce.

4. členské státy zajistí, aby měly osoby, kterým byl přiznán status podpůrné ochrany, přístup k možnostem vzdělávání spojeného se zaměstnáním pro dospělé osoby, k odborné přípravě a k praxi na pracovišti za podmínek určených členskými státy.

5. Odměňování, přístup k systémům sociálního zabezpečení pro zaměstnance i osoby samostatně výdělečně činné a jiné podmínky zaměstnání se řídí vnitrostátním právem.“⁶

⁶ Úřední věstník EU L 304/12 směrnice rady 2004/83/ES o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany. s. 105

4 Aktéři pomáhající překonávat bariéry

Přijatelným způsobem, jak úspěšně začlenit imigranty do života v ČR, je trvale na ně působit z bezprostřední blízkosti aktéry, kteří s nimi přicházejí do přímého kontaktu.

MPSV zaštiťuje politiku zaměstnanosti prostřednictvím Správy služeb zaměstnanosti spolu se 77 úřady práce.

Kromě vlády jsou dalšími aktéry podílející se na integraci cizinců tyto instituce:

- obecní a městské úřady, magistráty,
- krajské úřady,
- nestátní neziskové organizace,
- odborové organizace,
- státní instituce - úřady práce, univerzity, školy,
- církevní a náboženské organizace.

Integrace cizinců je komplexní problematikou zahrnující mnoho oblastí, které se dotýkají aktérů působících v rozmanitých oborech.

Dalšími aktéry podílejícími se na státním integračním programu mimo MV jsou i NNO: Poradna pro integraci (PPI), Sdružení občanů zabývajících se emigranty (SOZE), Charita Česká republika, Diakonie Českobratrské církve evangelické, Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU), Centrum pro integraci cizinců (CIC), Poradna pro uprchlíky (PPU) či Asociace uprchlíků v České republice, Člověk v tísni, Slovo 21.⁷

Jednou z důležitých oblastí činnosti NNO je pomoc migrantům a jejich integrace do majoritní společnosti. Nezastupitelnou úlohu NNO sehrávají při poskytování sociálního a právního poradenství. Zajišťují i jiné aktivity jako např. zastupování v sociálních sítích a jiné formy podpory (zajišťování přechodného bydlení či tvorba dobrovolnických programů), vzdělávací či osvětové působení na majoritní populaci.

V koncepci integrace cizinců jsou čtyři specifická opatření pro úspěšnou integraci:

- *„Znalost českého jazyka,*
- *ekonomická soběstačnost cizince,*
- *orientace cizince ve společnosti,*

⁷ <http://www.p-p-i.cz/>, <http://www.soze.cz/>, <http://www.charita.cz/>, <http://www.diakoniecce.cz/>, <http://www.opu.cz/>, <http://www.cicpraha.org/>, <http://www.uprchlici.cz/>, www.clovekvtsni.cz www.slovo21.cz

- *vztahy cizince s členy majoritní společnosti.*⁸

Státní integrační program zanesený v § 68, 69 a 70 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu vymezuje podmínky pro začlenění azylantů do společnosti za pomoci státu v oblastech bydlení, získání znalostí českého jazyka a uplatnění na trhu práce.

Správa uprchlických zařízení provozuje tyto zařízení, která představují přijímací středisko, pobytové středisko a integrační azylové středisko.

Přijímací střediska:

- Zastávka u Brna
- mezinárodní letiště Praha – Ruzyně

Žadatel je z přijímacího střediska přemístěn do pobytového střediska. „*Pobytové středisko slouží k ubytování žadatele o udělení mezinárodní ochrany do doby nabytí právní moci rozhodnutí ve věci mezinárodní ochrany.*“⁹ Žadateli hlášenému k pobytu mimo pobytové středisko lze poskytnout finanční příspěvek po dobu nejvýše tři měsíců; příspěvek je určen k překonání prvotních problémů.

Pobytová střediska:

- Kostelec nad Orlicí
- Havířov

Integrační azylové středisko poskytuje azylantům ubytování maximálně po dobu 18 měsíců.

Integrační azylová střediska:

- Brno - Židenice
- Česká Lípa
- Jaroměř - Josefov
- Předlice

Cizinec je oprávněn učinit prohlášení o mezinárodní ochraně v zařízení pro zajištění cizinců.

⁸ Ministerstvo vnitra Č. j.: MV-2256-3/OAM-2009, Zpráva o realizaci koncepce integrace cizinců v roce 2008 a návrh dalšího postupu. s.14

⁹ <http://www.mvcr.cz/clanek/azyl.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>

Zařízení pro zajištění cizinců:

- Bělá pod Bezdězem - Jezová
- Poštorná

MVČR rozhoduje o udělení mezinárodní ochrany. Cizinec, chce-li pobývat na území ČR, musí podat žádost o mezinárodní ochranu pouze v přijímacím středisku. Žadatel je povinen po určitou dobu pobývat v přijímacím středisku, kde cizinecká policie provede identifikační úkony (v podobě sejmutí otisků prstů, pořízení obrazového záznamu, odevzdání cestovního dokladu) a proběhne zdravotní prohlídka cizince. Dále cizinecká policie zjišťuje od cizince důvody, které ho vedly k odchodu ze země původu. Cizinec je po provedené proceduře v přijímacím středisku přemístěn do bytového střediska, kde čeká na rozhodnutí.

5 Bariéry cizinců při vstupu na trh práce

„Věc, která hraje v případě imigrantů podstatnou roli, jsou důvody jejich příchodu do ČR a motivace začlenit se či nikoliv do české společnosti.“¹⁰

Cizinci přicházejí z různých zemí a kultur do ČR s odlišným vzděláním, než mají občané v ČR. Bezprostředně jsou formováni vlastní minulostí, která ovlivňuje jejich další životní dráhu spjatou s hodnotami a postoji. Důvody, které vedou občany ze země původu emigrovat, jsou těžko dosažitelné sociální pozice (prestiž) na vertikální linii (tj. profesní růst). Takto motivovaní migranti hledají obvykle země, kde mohou být více produktivní než v zemi původu ve vztahu ke svým zkušenostem a kvalifikaci. Osobnost cizince emigrujícího ze země je mnohdy deformována režimem vládnoucím v zemi a kontaktem s nejbližším sociálním prostředím. Pro majoritní populaci v ČR představují přistěhovalci potenciální nebezpečí, což je umocněné nízkou informovaností a zkresleno médii. Etnicky nepřístupné homogenní prostředí v ČR do roku 1989 způsobilo, že převládá negativní pohled na cizince. Občané ČR se zažitými předsudky a lhostejností, v důsledku izolace od ostatních států, nerozumí chování cizinců. Cizinci jsou potom nuceni překonávat tato stigmata zakořeněná v majoritní populaci.

Vedle problémů a bariér na straně veřejnosti a cizinců jsou neopomenutelné institucionální bariéry (byrokratické bariéry).

Vyplňování úředních formulářů představuje náročné úřední procedury, které jsou příliš složité nejen pro cizince, ale i pro samotné úředníky. Cizinci mohou při jednání s úřady pociťovat marginalizaci díky složitým administrativním procesům s malou vstřícností a negativními postoji úředníků, která je mnohdy ztížena jazykovou bariérou.

Cizinci, kteří mají zažité své hodnoty a normy ze země původu, se během pár dnů pobytu mohou dostat do konfliktů se zákonem. Konflikty pramení z jiných požadavků zanesených v politice cílové země, protože nebyli seznámeni s právními normami cílové země.

5.1 Požadavky na vzdělání a první pracovní zařazení

Mění se modely pracovní a ekonomické aktivity v produktivním věku zvyšují nároky na pracovních pozicích s požadavkem na vyšší vzdělání. Ustupuje monoprofes-

ní kariéra vázaná na jednoho zaměstnavatele a s rozvojem poznání přichází trend flexibility. Pro pracující to znamená, mají-li stačit častým programovým změnám, celoživotně se vzdělávat, zaškolovat a rekvalifikovat.

¹⁰ Günter, V. *Cizinci v ČR.*, 2007, s. 3, článek

6 Služby v oblasti vzdělávání

Služby poskytované cizincům v oblasti vzdělávání zabezpečují jak instituce, tak i nevládní organizace mající akreditaci vykonávat tuto činnost.

Výzkumný ústav pedagogický v Praze provozuje od června 2008 webové stránky¹¹, které poskytují informace a rady cizincům, vyučujícím i zkoušejícím. Na tomto informačním portále je možné najít informace o institucích, které vyučují český jazyk a ukládají podmínky pro absolvování závěrečné zkoušky z českého jazyka. Složení zkoušky je od ledna 2009 podmínkou k získání povolení pro trvalý pobyt cizinců v ČR.

6.1 Vzdělávání

„Uplatnění na trhu práce závisí hlavně na vzdělání, kvalifikaci, ochotě dále se učit a rekvalifikovat. Zvýšení úrovně vzdělanosti prostřednictvím moderního, kvalitního a flexibilního systému vzdělávání a odborné přípravy je tak nezbytnou podmínkou růstu. Znalostní ekonomika vyžaduje po pracovní síle zejména jazykové dovednosti, schopnost pracovat s informacemi a ovládat informační a komunikační technologie a jejich využívání na odpovídající uživatelské úrovni. V důsledku stárnutí populace a tedy prodlužování aktivního života bude do budoucna stále více aktuální přizpůsobování programů dalšího vzdělávání potřebám střední a starší generace, a to tak, aby bylo možné lépe sladit pracovní, studijní a osobní život.“¹²

6.2 Český jazyk pro cizince

K tomu, aby mohl cizinec žádat o povolení k trvalému pobytu na území ČR, musí splnit zkoušku z českého jazyka. MŠMT vydává na základě zákona č.326/1999 Sb., o pobytu cizinců „Pravidla organizace a konání zkoušky pro cizince jako jedné z podmínek pro udělení trvalého pobytu“ (dále Pravidla).

Pravidla, jež se školy na základě prohlášení zavázaly dodržovat, jsou sepsána v Seznamu škol oprávněných provádět zkoušku znalosti z českého jazyka a vydávat certifikát cizincům vyjmenované v Příloze 1 vyhlášky č. 348/2008 Sb., o výuce

¹¹ http://cestina-pro-cizince.cz/?hl=cs_CZ

¹² NÁRODNÍ LISABONSKÝ PROGRAM, 2005, s. 34.

a zkouškách znalosti českého jazyka pro účely získání povolení k trvalému pobytu na území ČR.

Pravidla upravují způsoby přihlášení ke zkoušce, průběh zkoušky a dále kontrolu dokladu totožnosti cizince před zahájením písemné a ústní zkoušky. Pro náležité začlenění je rozhodující překonání jazykové bariéry, která je mezníkem k úspěšné sociální integraci. Osvojení si patřičné znalosti češtiny na úroveň požadovanou zaměstnavatelem pro získání pracovního místa kvalifikovaného pracovníka závisí na úsilí jednotlivce, ale i na dostupnosti kurzů češtiny pro cizince.

Výuku českého jazyka poskytuje jazyková škola či instituce za podmínek stanovených právním předpisem.¹³ Typy škol pověřené provádět výuku jsou podle § 2 tyto:

- „a) jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky zapsané v rejstříku škol a školských zařízení,*
- b) vysoké školy v programech celoživotního vzdělávání,*
- c) další osoby, které jsou oprávněny k poskytování výuky jazyků.“*

6.2.1 Úhrada za zkoušku

MVČR, odbor azylové a migrační politiky, cizinci žádajícímu o povolení k trvalému pobytu zdarma vydá poukaz, který jej opravňuje ke konání bezúplatné zkoušky. Při nesložení zkoušky může cizinec neomezeně opakovat zkoušku, ale již za úplatu.

6.3 Odborná kvalifikace cizinců

„Česká republika přiznává (podle novely zákona č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace, která vstoupí v platnost na podzim 2007) právo na uznání odborné kvalifikace získané v některém členském státě EU i osobám s trvalým pobytem na území ČR a jejich rodinným příslušníkům, kteří získali na území ČR statut dlouhodobě pobývajícího rezidenta nebo jim byla poskytnuta mezinárodní ochrana formou doplňkové ochrany nebo azylu. Osoby s postavením dlouhodobě pobývajícího rezidenta si mohou zažádat o uznání kvalifikace ještě předtím, než získají v ČR právo k pobytu. Rodinný příslušník nemusí mít oprávnění k pobytu na území ČR nebo

¹³ VYHLÁŠKA 348/2008 Sb. o výuce a zkouškách znalosti českého jazyka pro účely získání povolení k trvalému pobytu na území České republiky.

*nemusí splnit podmínku, že se státním příslušníkem členského státu či s osobou s trvalým pobytem na území ČR přišel z jiného členského státu.*¹⁴

Ověřování certifikátů je ve výkonné moci resortů MŠMT, Ministerstva obrany ČR, MVČR nebo Krajských úřadů dle místa pobytu žadatele; podléhá to zákonu¹⁵ o uznávání vzdělání.

Je-li ČR se zeměmi, jejichž občané žádají o uznání dosaženého vzdělání, vázaná mezinárodní smlouvou, vydává prostřednictvím Krajských úřadů osvědčení o rovnocennosti zahraničních vysvědčení.

Jsou-li žadateli o uznání vzdělání cizinci ze zemí, se kterými není sepsaná smlouva, přistupuje Krajský úřad na nostrifikační řízení.

Nostrifikačním řízením prováděným formou zkoušky se ověřuje rozsah a obsah znalostí a dovedností žadatele odpovídající požadavkům na vzdělání v ČR. Nostrifikační doložka je vydávána po úspěšném složení zkoušky k vysvědčení jako doklad o uznání zahraničního vysvědčení.

Databáze regulovaných profesí pro uznání kvalifikace v ČR je dostupná na webových stránkách Ministerstva školství¹⁶ a pro členské státy na webových stránkách Evropské komise.¹⁷

6.4 Uznávání certifikátů dosaženého vzdělání cizinců v ČR

Uznávání odborných kvalifikací je striktně omezeno jen na občany EU, ale státy EU své vlastní národní požadavky či mezinárodní dohody uplatňují i vůči příslušníkům třetích zemí. Členský stát EU má povinnost uznat diplom získaný ve třetí zemi za splnění jedné z těchto podmínek:

- *„musí se jednat o kvalifikace získané převážně v zemích EU nebo*
- *kvalifikace získaná na území třetího státu musí být nejdříve uznána jedním z členských států, kde musí pracovník také absolvovat tříletou odbornou praxi a o této praxi mu je následně vydáno příslušné osvědčení.*¹⁸

¹⁴ Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky- Postavení cizinců na vnitřním trhu EU, Praha: MPO ČR 2007, 1. vydání on-line <http://www.mpo.cz/dokument39051.html>

¹⁵ zákon č. 561/2004 Sb. (školský zákon), uznávání zahraničního vzdělání upraveného v § 108 pro základní, střední a vyšší odborné vzdělání; ve vyhlášce č. 12/2005 Sb., o podmínkách uznání rovnocennosti a nostrifikace vysvědčení vydaných zahraničními školami.

¹⁶ Dostupné na http://uok.msmt.cz/ru_list.php

¹⁷ Dostupné na <https://webgate.ec.europa.eu/regprof/index.cfm>.

¹⁸ Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky. Postavení cizinců na vnitřním trhu EU. Praha: MPO ČR – Odbor vnitřního trhu a služeb EU, 2007 1. vydání [on-line] download.mpo.cz/get/33229/37127/414973/priloha007.pdf

Tato praxe se nevztahuje na povolání (lékaři, farmaceuti, veterináři, stomatologové, zdravotní sestry, porodní asistentky a architekti), kde platí princip automatického uznávání.

6.4.1 Žádost

Příslušníci třetích zemí si musí podat žádost o uznání kvalifikace řídící se zvláštními předpisy¹⁹:

a) „Pokud jde o vzdělání na základních, středních a vyšších odborných školách, je nutné si podat žádost o:

- uznání rovnocennosti, pokud doklad pochází ze země, s níž má ČR uzavřenu mezinárodní smlouvu o uznání rovnocennosti dokladů o vzdělání nebo
- nostrifikaci, pokud ČR není ve vztahu k zemi, kde byly získány kvalifikace, vázána mezinárodní smlouvou o uznávání rovnocennosti dokladů o vzdělání.

b) Pokud jde o vysokoškolské vzdělání, žádost o uznání se podává u veřejné vysoké školy, která vyučuje obdobný studijní program. U ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, pokud je ČR vázána mezinárodní smlouvou se zemí, kde bylo vysokoškolské vzdělání získáno, u ministerstva obrany, jde-li o vzdělání vojenské a u ministerstva vnitra, jedná-li se o vzdělání v oboru bezpečnostních sil.²⁰

¹⁹ V § 108 školského zákona č. 561/2004 Sb., vyhláška MŠMT č. 12/2005 Sb. o podmínkách uznání rovnocennosti a nostrifikace vysvědčení vydaných zahraničními školami, V § 89 a 90 zákona o vysokých školách č. 111/1998 Sb.

²⁰ Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky. *Postavení cizinců na vnitřním trhu EU.*, 2007, s.16

II Praktická část

Úvod

Cílem této práce je zpracovat a vyhodnotit získané informace a induktivní metodou zhodnotit skutečné aspekty týkající se cizinců při jejich hledání bydlení a pracovního uplatnění. Pro tento účel výzkumu není rozhodující, zda se jedná o azylanty, žadatele o azyl ze třetích zemí nebo rezidenty s trvalým povolením k pobytu občana EU. Hlavní zátěž pro cizince představuje sociální znevýhodnění, ztížená orientace v novém prostředí, nevědomost o kompetencích jednotlivých úřadů; vše je ztíženo jazykovou bariérou.

7 Metodika

V této části práce budou popsány techniky a postupy použité při provádění výzkumu. Nejdůležitější částí bude potom zpracování a vyhodnocení informací získaných od respondentů formou strukturovaného rozhovoru.

Kvalitativní výzkum zahrnuje několik přístupů, z kterých jsem zvolil pro cíl mého výzkumu a zpracování informací tyto postupy: arch pro rozhovor, strukturovaný rozhovor, fenomenologická interpretace rozhovorů. Získané informace jsem zpracoval do tabulky a klíčová data do grafů. Výsledky jsem shrnul formou slovního hodnocení.

Zkoumanou oblastí jsou imigranti na českém trhu práce.

Zkoumanou problematikou v této práci jsou dostupné příležitosti pro imigranty a jejich skutečné pozice a reálné šance být zaměstnán v daném oboru. Další důležitou oblastí je otázka důvodů, které vedly migranty k rozhodnutí emigrovat ze země původu.

Poskytovatelé služeb (Integrační azylové středisko Jaroměř a Sdružení občanů zabývajících se emigranty v Olomouci) mi zprostředkovali možnost kontaktovat cizince, kteří byli ochotni mi poskytnout několik informací ze svého života, z oblasti profesního uplatnění a překonávání různých bariér.

8 Popis organizací, v nichž byl prováděn výzkum

1. Integrační azylové středisko (dále IAS) Jaroměř - Josefov

Představuje jeden z článků zařízení spadající do systému Správy uprchlických zařízení MVČR (dále SUZ). Jednotlivá zařízení SUZ se podílejí na pomoci imigrantům začlenit se do majoritní společnosti a být samostatnými členy společnosti v rámci pracovního a existenčního zařazení.

IAS sídlí v bývalé staré vojenské pevnosti Josefov blízko Jaroměře. Josefov, patřící správně pod Jaroměř, přesto nabízí obyvatelům základní zázemí. Bývalá pevnost má vlastní poštu, městskou policii, obchody, veřejné služby, základní školu, kterou využívají hojně děti azylantů. Úkolem IAS je pomáhat azylantům prostřednictvím sociálního pracovníka v začleňování do běžného života. Středisko se nachází v domě pavlačového typu, kde jsou samostatné bytové jednotky, které mají kapacitu 36 lůžek. Sociální pracovník je klientům k dispozici v pracovních dnech. Účastní se dle potřeb klientů různých řízení na úřadech, pomáhá při vyplňování formulářů, zajišťuje překladatelské služby a ověřování dokumentů. Pomáhá azylantům s hledáním ubytování, protože v IAS mohou být ubytováni max. 18 měsíců. Azylantům umístěným ve středisku přímo pomáhá Diecézní charita z Hradce Králové, která se spolupodílí na úhradě vybavení bytů azylantů.

2. Sdružení občanů zabývajících se emigranty (SOZE)

Jedná se o sdružení, které je nevládní neziskovou organizací, jehož hlavním úkolem je poskytovat pomoc uprchlíkům a imigrantům přicházejícím do ČR.

Sdružení má sídlo v Olomouci na Ostružnické 28. Zde je kancelář, kam mohou imigranti v pracovních dnech docházet a konzultovat problémy, se kterými si nevědí rady. Sdružení nabízí imigrantům a azylantům ze třetích zemí právní a sociálně-profesní poradenství a pomáhá formou poradenství nezaměstnaným imigrantům při vyhledávání zaměstnání, organizuje rekvalifikační a vzdělávací aktivity, kurzy českého jazyka, PC, pracovní integrace. Sdružení se podílí na hrazení rekvalifikačních kurzů, proplácí výdaje za cestování a další výlohy. Spolupracuje i s dalšími organizacemi podílejícími se na poskytování služeb imigrantům.

Probíhá zde projekt „Systémová podpora pracovního uplatnění cizinců a azylantů žijících na území Olomouckého kraje.“

Projekt běží v rámci organizace v souladu s posláním občanského sdružení SOZE. Má za cíl řešit problémy cizinců ohrožených dlouhodobou nezaměstnaností, problémy v přístupu ke vzdělání a problémy spojené se sociálním vyloučením cizinců. Projekt zajišťuje tyto služby: sociální a právní poradenství, kurzy českého jazyka, kurzy kulturní a rekvalifikační kurzy. *„Cizinci jsou nezřídka situací „donucení“ k nalezení nelegálního zaměstnání. Z tohoto hlediska je cílem projektu rozvoj kvality jedince a podpora legálního zaměstnávání. Souvisejícím cílem je integrace cizinců do majoritní společnosti.“*²¹

8.1 Popis zajištění a provedení vlastního výzkumu v IAS - Jaroměř

Po telefonickém kontaktování IAS - Jaroměř mi bylo sociálním pracovníkem sděleno, že na to, abych mohl provádět výzkum, nebo absolvovat praxi, musím podat žádost na SUZ MVČR. Po zdárném vyřízení všech náležitostí mi přišla poštou kladně vyřízená žádost, kterou jsem se poté prokazoval při nástupu do IAS. Po vstupním pohovoru mě sociální pracovník seznámil s činností střediska a představil mě jednotlivým rezidentům střediska. Domluvil mi s jednotlivými azylanty schůzku za účelem výzkumného šetření. Na předem domluvenou hodinu jsem přišel do jejich bytové jednotky, kde probíhal výzkum. Jednalo se ve většině případů o rodiny s malými nebo školou povinnými dětmi. Po krátkém úvodu a představení mé práce, pro kterou provádím tento výzkum a souhlasu s účastí respondenta poskytnout mi informace, mohl vlastní rozhovor začít. Celkem jsem oslovil v IAS - Jaroměř 7 respondentů.

8.2 Popis zajištění a provedení vlastního výzkumu v organizaci SOZE

Prvotní podmínkou pro zajištění výzkumu byl předpoklad najít vhodnou organizaci, která nabízí služby pro cizince. Před započítím výzkumného šetření jsem oslovil prostřednictvím elektronické pošty sociální pracovníci organizace SOZE se sídlem Ostružnická 28 v Olomouci. Na domluvené schůzce jsme se dohodli na organizační stránce věci. Po domluvě o umožnění provedení výzkumu mi sociální pracovnice přislíbila, že obtelefonuje klienty evidované v jejich databázi a dohodne se na možné návštěvě. Celý výzkum se odehrával v příjímací místnosti kanceláře SOZE. Klienti se po jednom dostavovali do kanceláře na předem domluvený termín. Byl kladen důraz

²¹ <http://www.esfcr.cz/projekty/systemova-podpora-pracovniho-uplatneni-cizincu-a-azylantu>

na to, aby bylo zabezpečeno soukromí jednotlivých klientů a nemuseli zbytečně čekat. Před zahájením strukturovaného rozhovoru jsem se každého respondenta zeptal, jestli mohu položit pár otázek, kterými mi poskytnou poklady pro moji výzkumnou část bakalářské práce. Seznámil jsem je s účelem, pro který výzkumné šetření provádím. Ujistil jsem je o použití jimi poskytnutých informací pouze pro účel mé práce. Celé šetření proběhlo anonymně v jednom dni s celkovou účastí 8 respondentů.

9 Prezentace dat

Tabulka č.1

respondent	1.	2.	3.	4.	5.	6.
pohlaví	žena	muž 2 děti	muž 1 dítě	žena	žena 2 děti	muž 1 dítě
věk	45	40	30	32	30	30
země původu	Sýrie-Kurdové	Čečensko	Kosovo	Kyrgyzstán	Čečensko	Kyrgyzstán
forma pobytu	udělen azyl	udělen azyl 2005	udělen azyl 2007	udělen azyl 2006	udělen azyl - politický 2005	vízum - žadatel
vydání povolení	-	Bělá pod Bezdězem	Kostelec nad Orlicí	Kostelec nad Orlicí	Bělá pod Bezdězem	Vyšší Lhota
způsob cesty do ČR	načerno	vlakem s průvodcem	útěk v kamionu	turistická agentura	vlakem s průvodcem	turistické vízum
práce v zemi původu	švadlena	podnikatel-obchodník	kuchař	právník	učitelka 1.třídy, obchod s hodinami	automechanik
vzdělání	negramotná	střední – vyučen truhlářem	střední gastronomické – kuchař	vysoká škola-právník	učiliště	vysoká škola ekonomicko-právní
návštěva kurzu ČJ, úroveň znalostí-obtíže	Ano A1 psaní a čtení	Ne částečná znalost	Ano A1 bez problémů	Ano A1 psát	Ano ukončeno bez problémů	Ano dvouměsíční kurz omezené znalosti
představa sektoru a prac. poměru v ČR	- zaměstnanec	soukromý živnostník	na sektoru nezáleží zaměstnanec	státní zaměstnanec	nezáleží zaměstnanec i živnostník	státní zaměstnanec
aktuální prac. nabídky	nemá - důvod neznalosti českého jazyka	nyní práce – ve dřevozpracovatelském závodě	nemá	ne	nyní práce - agentura Start People	ne
profese v ČR*	švadlena	truhlář	řidič taxi, kamionu	prodavač	obchod, restaurace	cokoliv
nevhodné prac. zařazení**	uklízet	sedavé zaměstnání	není takové žádné	uklízet	v nemocnici sanitáře, call cetra	toxické prostředí
navštívené úřady	sociální úřad, úřad práce (ÚP)	ÚP, magistrát města	ÚP, městský úřad (MÚ)	MÚ, ÚP, magistrát - odbor sociálních věcí	ÚP, magistrát Hradec Králové, pojišťovna, banky	ÚP, cizinecká policie
pomoc NNO	PPU, SOZE, Charita	OPU, PPI, CIC, Charita	Charita Hradec Králové	PPU - Praha, Charita Hradec Králové	Charita, PPI, CIC	Charita, SOZE
pozice v populaci	dobrá (setkává se i s rasismem)	dobrá- lidé jsou hodní	cítí se dobře	líbí i když pociťuje rasismus	neví	přijatý, má přátele
předpok. doba pobytu	natrvalo	natrvalo	natrvalo	2. země pobytu -natrvalo	natrvalo	natrvalo

respondent	7.	8.	9.	10.	11.	12.
pohlaví	žena 1 dítě	žena	žena	žena	žena	žena
věk	28	37	40	35	37	23
země původu	Kyrgyzstán	Ukrajina	Ukrajina	Kazachstán	Ukrajina	Ukrajina
forma pobytu	udělen azyl 2008	trvalý pobyt vízum na 5 let 2002	trvalý pobyt vízum na 5 let	trvalý pobyt vízum na 5 let	trvalý pobyt vízum na 5 let	přechodný pobyt občana EU vízum na 5 let
vydání povolení	Kostelec nad Orlicí	cizinecká policie	cizinecká policie Přerov	cizinecká policie	cizinecká policie	cizinecká policie
způsob cesty do ČR	turistické vízum	za práci do ČR	-	letadlem MV-ČR	pozvaná manželé	-
práce v zemi původu	student	student	učitelka, novinářka	dělnice v drůbežárně	účetní	student
vzdělání	střední –maturita vysoká škola právní 4 roky	VŠ mezinárodní vztahy a informace	VŠ - geografická	SŠ maturita - strojná	SŠ maturita - ekonom	SŠ maturita - švadlena
návštěva kurzu ČJ, úroveň znalostí-obtíže	Ano B2 - zkoušku čtení	Ne psaní	Ano B1 psaní	Ano B1 konverzace	Ne v programu Maják	Ano A2 psaní, konverzace
představa sektoru a prac. poměru v ČR	státní zaměstnanec	státní zaměstnanec	státní i soukromý zaměstnanec	státní i soukromý zaměstnanec	státní zaměstnanec	státní i soukromý zaměstnanec
aktuální prac. nabídky	mateřská dovolená	ne	ano	ne	zdravotnictví	ne
profese v ČR*	jakékoliv prac. zařízení	administrativa	obchodní ref., administrativa, soc. prac.	neví – výchova dětí	zdravotnictví	švadlena ve výrobě
nehodné prac. zařazení**	stavba, těžká práce	těžká, ponižující práce	výroba (zdravotní potíže)	uklizení	žádná práce není špatná	prostituce
navštívené úřady	ÚP, MÚ	ÚP, MÚ, sociálka	ÚP, živnostenský, sociálka	ÚP, cizinecká policie, sociálka	ÚP	cizinecká policie
pomoc NNO	Charita, SOZE	SOZE	SOZE	SOZE	SOZE	SOZE
pozice v populaci	dobrá - přátelé	dobrá	diskriminace za přízvuk	spokojená-naturalizace	dobrá	ambivalentní
předpok. doba pobytu	natrvalo	neví	neví	natrvalo	natrvalo	natrvalo

respondent	13.	14.	15.
pohlaví	muž	muž	žena
věk	53	41	35
země původu	Ukrajina	Nigerie	USA, Pennsylvanie
forma pobytu	přechodný pobyt občana EU vízum na 5 let	přechodný pobyt pro občana EU	trvalý pobyt občan EU
vydání povolení	cizinecká policie	cizinecká policie	cizinecká policie
způsob cesty do ČR	s českou cest. kanceláří	-	Cestovní kancelář Fischer
práce v zemi původu	učitel hudby, VŠ - odborný asistent	soukromý zaměstnanec na ministerstvu dopravy	zdravotní setra
vzdělání	SŠ - konzervatoř, VŠ - železniční	VŠ exportu a řízení lodního, ekonom	VŠ, ošetřovatelství
návštěva kurzu ČJ, úroveň znalostí-obtíže	Ano B2 psaní	Ano A1 konverzace	Ano A1 čtení, výslovnost
představa sektoru a prac. poměru v ČR	státní i soukromý zaměstnanec i živnostník	státní i soukromý zaměstnanec	státní zaměstnanec učitelka angličtiny
aktuální prac. nabídky	ne - rekvalifikace	ne	ne
profese v ČR*	železnice	administrativa	lektor angličtiny
nevhodné prac. zařazení**	ponižující důstojnost	ekonom	žádnou práci vyžadující plynulou češtinu
navštívené úřady	ÚP, cizinecká policie, sociálka	ÚP, cizinecká policie	ÚP
pomoc NNO	SOZE	SOZE	SOZE
pozice v populaci	negativní	jako menšina	bezmocná pro jazykové bariéry
předpok. doba pobytu	natrvalo	zamýšlí zůstat natrvalo	neví

* Jakou profesi si přejete v ČR vykonávat.

** Jaký druh práce byste určitě nechtěl vykonávat.

1. Žena (45 let) s přiznaným azylem ze Sýrie a se třemi dětmi školního věku opustila svoji zemi z politických důvodů. Jejího manžela zajalo vojsko a aby se nedostali do stejné situace, řešila hrozící nebezpečí útekem ze Sýrie i s dětmi, bez dalšího možného kontaktu s jejím manželem. Měla velké problémy se získáním azylu, kdy byla z pobytového zařízení umístěna s dětmi do zařízení pro zajištění cizinců, kde museli nějakou dobu pobývat, dokud nebyly ověřeny všechny dokumenty. Po vyřízení všech dokumentů v zařízení pro zajištění cizinců byli odvezeni do pobytového zařízení v Kostelci nad Orlicí, kde se často setkávali s národnostní nesnášenlivostí a různými potyčkami mezi ubytovanými imigranty.

Nyní jsou ubytováni v IAS Jaroměř - Josefov, které jim poskytuje pomoc v jejich běžném každodenním životě. Žena je ngramotná, nerozumí ani nemluví česky, proto veškerý kontakt s ní se uskutečňuje prostřednictvím dcery, která chodí do 8. třídy Základní školy v Josefově. Žena navštěvuje kurz českého jazyka pro začátečníky, kde jí lektoři nejvíce pomáhají se čtením a psaním. Než opustila svoji zemi, byla zaměstnána jako švadlena, ale v současné době není schopná pracovat. Úřad práce jí zatím neposkytl žádné nabídky pro nedostatečné znalosti českého jazyka, ale jinak by chtěla být zaměstnána jako kuchařka nebo švadlena, nechtěla by uklízet. Komunikaci se státní správou při vyřizování osobních záležitostí vnímala jako neochotu úředníků jí pomoci, kterou vysvětlovali závaznými právními předpisy. Z hlediska pomoci NNO hodnotí situaci příznivěji; dostalo se jí pomoci organizací PPU a SOZE. Při hledání bytu jim pomáhá Charita, která jim také hradí léky, dětem školní výlety a náklady na cesty. I když se občas setkávají s rasismem od ostatních lidí, přesto svoje umístění ve společnosti vnímají pozitivně a chtějí zůstat v ČR natrvalo.

2. Muž (40 let), kterému byl v roce 2005 přiznaný azyl z politických důvodů, utekl v roce 2004 z Čečenska se dvěma dětmi a manželkou pro válečné konflikty v zemi. Zaplatili určitý obnos peněz paní, která je doprovázela při cestě vlakem do tábora Bělá pod Bezdězem. Muž má střední vzdělání v oboru truhlář. Kurz českého jazyka nenavštěvoval a domluví se za malé pomoci manželky obstojně. V Čečensku vlastnil obchod s hodinami a do budoucna by si chtěl zařídit živnost. Práci si zajistil sám a je zaměstnán ve dřevozpracovatelském závodě. Nechtěl by pracovat u zaměstnavatelů, kteří nabízejí sedavé pracovní místo. Přeje si práci v čistém, nehlukném pracovním prostředí, kde je teplo. Se stykem s institucemi má dobré zkušenosti a úředníky vnímá jako velice ochotné, kteří rádi poradí. Z nevládních organizací mu poskytly podporu OPU, PPI a CIC. Pro lepší zaměstnatelnost absolvoval školení na vysokozdvížený vozík, který mu hradila Charita. V době evidence na úřadu práce si zvyšoval dovednosti v rámci rekvalifikačního kurzu práce s počítačem, také využil služeb právního a sociálního poradenství. Vybudoval si dobré vztahy a pohled na českou populaci, ve které našel české rodiny s dobrými lidmi. Do budoucna si zamýšlí zařídit živnost v obchodní činnosti.

3. Muž (30 let), kterému byl udělen azyl v Kostelci nad Orlicí v roce 2007, využil spolu s manželkou a dítětem pro útěk z Kosova kamión. V Kosovu měl velké problémy s manželčinými příbuznými. Muž vystudoval střední školu v gastronomickém oboru jako kuchař, v současnosti se vzdělává v českém jazyce bez větších problémů. V Kosovu byl zaměstnán jako kuchař. Po nuceném přestěhování by chtěl najít práci alespoň na pár hodin jako řidič taxi nebo kamionu. S úředníky má dobré zkušenosti, komunikace je bez větších problémů. Charita mu poskytuje poradenství a malou finanční podporu. V České republice se cítí dobře a chtěl by zde zůstat natrvalo.

4. Žena (32 let) umístěná do pobytového střediska v Kostelci nad Orlicí, kde jí byl udělen azyl v roce 2006. Organizace La Strada poskytla této ženě pomoc a zachránila ji z černého obchodu se ženami, do kterého se zapletla prostřednictvím turistické agentury provozované v Kyrgyzstánu. Žena je vysokoškolsky vzdělaná - právnička. S příchodem do azylového střediska absolvovala 8 měsíční jazykový kurz, ve kterém jí činilo nejvíce problémů psaní. V Kyrgyzstánu byla zaměstnána jako právnička. Nabídky práce zatím žádné nedostala a pokud by se objevila příležitost, chtěla by pracovat jako prodavačka. Optimálním prostředím, kde by se dobře cítila, by byla práce kancelářského typu. Druh práce, kterou nechce zastávat, je uklízení. S přístupem úředníků je spokojená a nesešla se s nezájmem o její problémy. Pomáhají jí organizace PPU Praha a Charita. Při prvním kontaktu s majoritní populací jí byla nejvíce poskytována pomoc od OPU Praha. Česká republika je druhou zemí, do které imigrovala a chtěla by zůstat natrvalo, i když se někdy setkává s rasismem.

5. Žena (30 let) se dvěma dětmi a manželem utíkali načerno z Čečenska v roce 2004 z důvodů válečného konfliktu. Vlákem jeli do České republiky, kde byli po příjezdu dopraveni do detenčního zařízení pro cizince v Bělé pod Bezdězem, kde jim byl v roce 2005 přiznán azyl z politických důvodů. Žena v Čečensku absolvovala učiliště a působila jako učitelka v 1. třídě a poté byla zaměstnána u manžela v obchodě s hodinami. Po udělení azylu v ČR jí byl zaplacen kurz českého jazyka, který ukončila bez problémů závěrečnou zkouškou. Na formě zaměstnání si nezakládá a nevidilo by jí pracovat buď jako zaměstnankyně, nebo živnostnice, z tohoto důvodu nerozlišuje státní nebo soukromý sektor. Chtěla by si zařídit živnost v oblasti obchodu nebo podnikat v gastronomii. Sama si za-

jistila práci a nyní pracuje v agentuře Start People. Nechtěla by pracovat v prostředí nemocnice jako sanitářka nebo v Call Centrech, kde je potřeba stále mluvit. Prostředí pro její pracovní činnost, ve kterém by se jí dobře působilo, by byla vlastní firma. Za dobu pobytu navštívila městský úřad, úřad práce, banky, pojišťovnu a přitom si nestěžovala na nepřístupnost ze strany úředníků. Nestátní organizace, které oslovila za účelem řešení problémů spojené s legálním pobytem byly Charita, PPI, CIC - přispěla k jejímu pracovnímu zařazení, které nyní vykonává. Využila další služby v rámci organizací, a to právníckou pomoc a sociální poradenství. Chce zůstat v ČR natrvalo, jen zatím ještě dostatečně nepoznala českou populaci natolik, aby se mohla cítit plně zapojena do společnosti.

6. Muž (30 let) s jedním dítětem z Kyrgyzstánu, který je žadatelem o azyl a v současnosti pobývá na vízum podléhající dvouměsíčnímu opakovanému prodlužování u cizinecké policie. V přijímacím středisku Vyšší Lhota podával žádost o udělení mezinárodní ochrany. Pro účel cesty si opatřil v zemi původu turistické vízum, na které mohl legálně docestovat až do ČR. K jeho rozhodnutí emigrovat ze země původu ho donutil náboženský důvod, kdy se jednalo o rozpor ve vyznání a z toho pramenící pronásledování. Má dokončené vysokoškolské vzdělání v oboru ekonomicko-právním. Český kurz jazyka v rámci integračního programu absolvoval pouze 2 měsíce a poté kurz ukončil. Mluví a rozumí obstojně česky. V Kyrgyzstánu vykonával profesi automechanika a chtěl by získat práci ve státní sféře na pozici zaměstnance. Nabídku pracovního poměru zatím nemá žádnou a nevadilo by mu jakékoliv pracovní zařazení. Má jen výhradu k pracovnímu prostředí, které by nemělo být toxické. Uvítal by dobrý kolektiv spolupracovníků. Pravidelně navštěvuje cizineckou policii - odbor azylové a migrační politiky, kde mu prodlužují platnost víza určené k legálnímu pobytu. Na cizinecké policii i na úřadech mu rádi ochotně poradí. Poslední dobou mu nejvíce pomáhají organizace jako SOZE a Charita, která mu koupila vybavení na zařízení bytu, domácí spotřebiče. Majoritní společností se cítí být přijímaný, našel si i přátele. V ČR se chce usadit a zůstat zde natrvalo.
7. Žena (28 let) z Kyrgyzstánu s jedním dítětem podala žádost o udělení mezinárodní ochrany v přijímacím středisku Vyšší Lhota. V roce 2008 jí byl přiznán azyl v pobytovém středisku v Kostelci nad Orlicí, kde čekala na vyjádření úřadů. Z Kyrgyzstánu cestovala na turistické vízum, na které emigrovala z důvodů ná-

boženského pronásledování, protože ona je křesťanka a stát je muslimský. V Kyrgyzstánu absolvovala střední vzdělání s maturitou a má započítané 4 roky studia vysoké školy právní, které nedokončila z důvodu emigrace. Kurz českého jazyka má dokončený ve fázi B2 a čeká jen na splnění závěrečné zkoušky. Největší problém pro ni představuje čtení. V ČR by chtěla pracovat jako státní zaměstnankyně v jakémkoliv oboru, jen ne na stavbě nebo tam, kde se manipuluje s těžkými věcmi. Nyní nehledá žádné pracovní uplatnění, protože je na mateřské dovolené. Přála by si pracovat v teplém a čistém prostředí. Navštěvuje městský a pracovní úřad, od kterého dostává přídavky na dítě. V kontaktu s úředníky se cítí být přijímaná dobře, jsou ochotni jí pomoci a poradit. Nestátními organizacemi, které jí pomáhali a pomáhají při zařizení bytu jsou Charita a SOZE. V české společnosti se cítí dobře, bez perzekuce, našla i přátele. Do budoucna si zamýšlí najít dobrou práci a zůstat v ČR natrvalo.

8. Žena (37 let) z Ukrajiny emigrovala, protože byla v zemi původu nezaměstnaná. Svoji nezaměstnanost řešila odchodem do Maďarska, kde jí agentura zajistila práci ve výrobě. Poté jí byla zprostředkována práce načerno v ČR. Zde legálně bydlí od roku 1995. Následně z důvodu sloučení rodiny zažádala o trvalý pobyt, který získala od cizinecké policie v roce 2002. Na Ukrajině vystudovala střední uměleckou školu, kterou zakončila maturitou a po dokončení školy odešla do Maďarska za prací. V době působení v ČR jí maminka, žijící na Ukrajině, zajistila příležitost studovat vysokou školu, která nabízí dálkové studium v oboru mezinárodních vztahů a informací. V době studia již pracovala a bydlela v ČR a na zkoušky dojížděla do mateřské země. Nemusela absolvovat v ČR kurz českého jazyka, neboť v rámci studia mezinárodních vztahů byla nabízena výuka českého jazyka. Co jí však činí potíže v rámci používání českého jazyka je psaní. Po ukončení střední školy se nestihla stát zaměstnancem ve své vlasti, ale začala pracovat až v cizí zemi. Žena by chtěla pracovat ve státní administrativě nebo jako překladatelka pro styk s veřejností. Aktuální nabídky na práci zatím nemá a při hledání pracovního místa se hlavně zaměřuje na práce, které se vykonávají v kolektivu spolupracovníků. Určitě ví, že by nechtěla zastávat ponižující nebo fyzicky namáhavou práci. Navštěvuje městský úřad, úřad práce, který jí vyplácí příspěvek na děti. Při každé návštěvě úřadů si chválí vstřícný přístup úředníků. Pomoc a poradenství pro pracovní zařazení jí poskytuje organizace SOZE. Další službou byla půjčka na zajištění dětí z fondu ohrožených dětí, která byla poskyt-

nuta státem. V ČR se cítí být přijímaná společností, ale váhá jestli se usadí natrvalo, nebo odjede za krajanou do Španělska.

9. Žena (40 let) emigrovala pro špatné existenční důvody z Ukrajiny do ČR, kde má manžel stálé zaměstnání. Cizinecká policie v Přerově jí vystavila na základě žádosti trvalý pobyt za účelem sloučení rodiny na dobu 5 let. Na Ukrajině dokončila vysokoškolské vzdělání v oboru geografie. V rámci vzdělávání, ve snaze získat pracovní uplatnění, navštěvuje kurz českého jazyka ve střední pokročilosti; potíže jí dělá psaní. V zemi původu pracovala jako učitelka a posléze psala články do novin. Chtěla by působit jako zaměstnankyně u soukromé firmy nebo u státního zaměstnavatele v profesích jako obchodní referentka, administrativní pracovnice, vychovatelka, recepční nebo sociální pracovnice. Ze zdravotních důvodů nemůže zastávat práci ve výrobě. Představuje si, že by byla spokojená v prostředí s dobrým kolektivem spolupracovníků. Žena má dobré zkušenosti s úředníky, kteří poradí a pomohou. Se vstřícným přístupem se setkala na živnostenském úřadě, městském úřadě i na úřadu práce. V rámci postupného začleňování do majoritní společnosti využila od nestátní organizace SOZE tyto služby: sociální poradenství, zprostředkování rekvalifikačního kurzu, kurzu češtiny, pomoc se zajištěním nostrifikace vysvědčení a poskytnutí poradenství v oblasti pracovního uplatnění. Pro svůj přízvuk v komunikaci s veřejností se cítí být majoritní populací diskriminována a nemá velké ambice zůstat natrvalo v ČR.

10. Žena (35 let) z Kazachstánu přijela do ČR v situaci, kdy manžel už v ČR podnikal a jejím úmyslem bylo spojit rodinu a zajistit lepší život pro děti. Po obdržení povolení k trvalému pobytu člena rodiny EU se manžel vrátil zpět do vlasti. Převážu do ČR pro ně zajišťovalo MVČR, které je za doprovodu státních úředníků dopravilo na místo určení. Před odletem z Kazachstánu si musela nechat ověřit místními úřady všechny osobní dokumenty, které jsou nutné jako podklad pro zavedení do centrální evidence obyvatel. O povolení k pobytu žádala na cizinecké policii. V Kazachstánu vystudovala střední školu s maturitou v oboru strojní mechanik. Pro zdokonalení se v českém jazyce se účastní kurzu, ve kterém již absolvuje úroveň B1 a za těžší považuje konverzaci. V zemi původu pracovala jako dělnice v drůbežárně. Žena není přesně orientovaná na specifickou profesi, neboť nejvíce svoji pozornost zaměřila na děti a péči o ně. Uvítala by se uchytit jako zaměstnankyně ve větším pracovním kolektivu, například v továrně. Vyhlídku na pracovní místo zatím nemá, ale určitě by nechtěla vykonávat podružné

práce jako úklid. Přijímá pomoc od úřadu práce, cizinecké policie a městského úřadu, kde se setkává se vstřícností úředníků. SOZE jí poskytuje poradenství v oblastech jako pomoc při hledání práce, pomoc s vyplněním formulářů nebo zajištění asistence pro děti ve škole. Žena s dětmi je v ČR velice spokojená a neplánuje se stěhovat do jiné země ani zpět do Kazachstánu. Česká populace jí naprosto vyhovuje a cítí se být přijata.

11. Žena (37 let) z Ukrajiny emigrovala na základě pozvání od manžela, který v ČR podniká a vytvořil zde podmínky pro spojení rodiny. Manžel, který žil s rodinou na Ukrajině, se rozhodl vrátit zpět do ČR, kde má rodinné kořeny. Žena získala od cizinecké policie povolení k trvalému pobytu na území ČR za účelem spojení člena rezidenta EU. Na Ukrajině odmaturovala na střední škole ekonomické. V rámci projektu Maják se vzdělávala v českém jazyce, který zakončila zkouškou. Dostala se na úroveň pokročilé znalosti, ale stále ji omezuje nedostatečné osvojení si psaní. Po škole začala pracovat jako účetní a získala dostatečnou praxi. Chtěla být zaměstnána ve zdravotnictví a přání se jí splnilo. Nyní dostala nabídku práce v nemocnici. Hledá takové pracovní místo, kde je dobrý a přátelský kolektiv spolupracovníků. Kdykoliv šla na úřad práce, chovali se k ní úředníci vstřícně a aktivně jí pomáhali při hledání pracovního uplatnění. Pro zvýšení kvalifikace oslovila organizaci SOZE, která jí zabezpečila kurz práce s počítačem a zaplatila rekvalifikaci. V ČR se jí líbí, cítí se dobře v soužití s českou populací a chce zde proto zůstat natrvalo.
12. Žena (23 let) emigrovala z Ukrajiny v důsledku pracovního uplatnění manžela v ČR. Na základě této skutečnosti vydala cizinecká policie přechodný pobyt občana EU za účelem spojení rodiny. Ve své vlasti dokončila střední školu s maturitou v oboru švadlena. Pro zařaditelnost na český pracovní trh dochází pravidelně na povinné hodiny českého jazyka, do kterého je zařazena na úroveň mírné pokročilosti. V době odjezdu ze země původu byla ještě studentkou, takže neměla možnost získat praxi v oboru. V ČR by chtěla pracovat v textilní výrobě jako švadlena u soukromé firmy nebo státního zaměstnavatele, ale do nynější doby se jí nepodařilo žádnou práci najít. Žena se snaží najít poctivou práci v přátelském kolektivu, aby nebyla nucena vykonávat prostituci, do které nechce spadnout. Z úřadů dochází na cizineckou policii, kde jí rádi ochotně poradí a pomohou. Organizace SOZE jí platí kurzy, proplácí finanční náklady na jízdenky

v rámci hledání zaměstnání a zprostředkovává rekvalifikační kurz. Plánuje se v ČR usadit natrvalo, jen stále pociťuje ambivalentní přístup od společnosti.

13. Muž (53 let) přišel do ČR z Ukrajiny, kde potkal průvodkyni zájezdu z české cestovní kanceláře, která se později stala jeho manželkou a žijí spolu v ČR. Na základě této skutečnosti vydala muži cizinecká policie průkaz pro trvalý pobyt na dobu 5 let na spojení člena rodiny rezidenta EU, který opravňuje držitele žádat o pracovní uplatnění. Na Ukrajině vystudoval konzervatoř a vysokou školu železniční, na které po studiu působil jako odborný asistent. Kurz českého jazyka zajištěný prostřednictvím SOZE absolvuje na úrovni B2. Největší problémy činí muži psaní. Na Ukrajině byl zaměstnán jako učitel na základní umělecké škole a po dokončení vysoké školy nastoupil do funkce odborného mistra řízení. Chtěl by být zaměstnán buď jako zaměstnanec ve státním nebo soukromém sektoru, anebo jako osoba samostatně výdělečně činná. Nejvíce by si přál uplatnit se ve svém oboru na železnici. V současné době se účastní rekvalifikačního kurzu, a proto aktivně nehledá novou práci. Chtěl by se vyhnout pracovnímu prostředí, které ponižuje lidskou důstojnost. V poslední době navštívil cizineckou policii, finanční úřad a úřad práce. Vždy se při komunikaci s úředníky setkával se vstřícností a ochotou pomoci. S jeho sžitím se s českou populací pomáhá nevládní organizace SOZE, která hradí muži kurzy. V hojné míře se setkává s negativním postojem k němu od ostatní společnosti, ale i přes tuto zkušenost by chtěl zůstat v ČR natrvalo.
14. Muž (41 let) z Nigérie imigroval do ČR z důvodu, že jeho manželka pochází z Olomouce. Do ČR přijel legálně na mezinárodní cestovní pas. Pro legální pobyt získal od cizinecké policie povolení k trvalému pobytu jako člen rodiny českého občana. Muž v Nigérii dosáhl vysokoškolského vzdělání v oboru exportu a řízení lodní dopravy. Dále si rozšířil vzdělání a získal osvědčení v oboru ekonomie. Navštěvuje kurz českého jazyka zajištěný organizací SOZE a je zařazený do skupiny na úrovni začátečníků. Muž hovoří velmi špatně česky, rozhovor jsme museli vést v angličtině. V Nigérii pracoval jako řadový zaměstnanec na Ministerstvu dopravy v odboru export, import. Nevadilo by mu, kdyby získal práci u soukromé firmy, ale pracoval by i ve státní sféře. Pracovní nabídky nemá, ale chtěl by pracovat jako zaměstnanec na úřadě v oblasti administrativy. Muž by nechtěl zastávat funkci ekonoma. Zakládá si na pracovním prostředí, kde je přátelský kolektiv

spolupracovníků. Navštěvuje cizineckou policii a úřad práce, který mu pomáhá při hledání práce a vyřizování agendy. Pomáhající organizací je SOZE, která mu hradí kurz českého jazyka a podává rady v oblasti zaměstnání. Úřady mu také velice pomáhají v oblasti legalizace pobytu v ČR. Muž zamýšlí zůstat v ČR natrvalo, i když se cítí být vnímán společností jako minorita.

15. Žena (35 let) přiletěla s cestovní kanceláří Fischer z Pennsylvanie za manželem českého původu, který pracoval v USA a vrátil se zpět do své vlasti. Ženě byl přiznán trvalý pobyt cizineckou policií za účelem spojení rodiny. V Pennsylvanii složila úspěšně zkoušky na vysoké škole a účastnila se dvouletého kurzu ošetřovatelství. Začala navštěvovat kurz češtiny; má potíže v oblasti čtení a výslovnosti. V zemi původu pracovala jako zdravotnická pomocnice. Přála by si najít a stále hledá práci lektorky angličtiny ve státní sféře. Žena není ještě zaměstnána, ale chodí na pracovní pohovory. Přeje si uplatnit se ve spolupracujícím kolektivu pracovníků nebo studentů, ale nemůže pracovat v prostředí vyžadujícím plynulou češtinu. Žena je registrována na úřadu práce, který jí poskytuje informace o zaměstnavatelích hledajících lektory angličtiny. Úředníci podle jejího hodnocení projevují mimořádnou ochotu jí pomoci. Žena navštěvuje organizaci SOZE, která jí pomáhá s hledáním práce, zajišťuje a hradí kurz češtiny a překládá všechny náležitosti do češtiny. Žena neví, zda zůstane v ČR natrvalo, jelikož se cítí být bezmocná z důvodu jazykové bariéry.

10 Hodnocení

Prováděl jsem průzkum formou rozhovoru s imigranty, kteří představovali různé skupiny uprchlíků a zaznamenával jsem jejich osudy.

- V IAS Jaroměř jsem vedl rozhovory se sedmi respondenty a v nevládní neziskové organizaci SOZE Olomouc s osmi respondenty,
- pohlaví viz graf č. 1,
- věkové rozložení respondentů, země původu, forma pobytu, vydání povolení, způsob cesty do ČR, práce v zemi původu - viz tabulka č.1,
- vzdělání viz graf č. 2,
- návštěva kurzu ČJ, obtíže s ČJ - viz tabulka č.1,
- úroveň znalostí ČJ viz graf č. 3,
- představa sektoru a pracovního poměru v ČR, aktuální pracovní nabídky profese v ČR, nevhodné pracovní zařazení, navštívené úřady, pomoc NNO - viz tabulka č.1,
- pozice v populaci viz graf č. 4,
- předpokládaná doba pobytu - viz tabulka č.1.

Zjišťoval jsem, jaké důvody vedly respondenty k rozhodnutí opustit zemi původu - emigrovat. Nejvážnější příčinou vedoucí k emigraci byly válečné konflikty, které vyvolávaly ohrožení života celých rodin. V zemích, ve kterých probíhaly války, byli vystaveni psychickému tlaku, strachu ze zabití a zničení svých domovů. Pro jiné respondenty byla důvodem opuštění domovů a svých majetků perzekuce ze strany úřadů a někdy i ze strany širšího příbuzenstva. Mnohdy neměli mnoho času se rozmýšlet, neměli příležitost získat více informací o právním pořádku cílové země. Opustili své domovy ve snaze zachránit si životy a s napětím očekávali, co je potká a co jim nabídne imigrační země - důvody emigrace viz graf č. 5.

Hlavním problémem, se kterým se potýkali nebo potýkají v ČR, je možnost získání práce. Pokud se jim to podaří, nebývají dostatečně finančně ohodnoceni. Nedostatek finančních prostředků se promítá do nemožnosti si opatřit vhodné bytové zázemí. Tyto skutečnosti jim pomáhá překonat bytový program, do kterého jsou zařazeni azylanti v I. až III. stupni integrace s nárokem na získání finanční částky od státu. Finanční podpora se poskytuje jako jednorázová, kdy obec dostane zapláceno za poskytnutí bytu azylantům zařazeným v tomto programu.

Další velký problém představuje pro imigranty úplná nebo částečná neznalost češtiny. Velice často je zaměstnavateli vyžadována dobrá znalost českého jazyka,

někteří zaměstnavatelé odmítli přijmout azylanta i pro přízvuk v řeči. Jeden z respondentů popisoval takto svoji zkušenost s úřady a zaměstnavatelem. Jde o respondenta, který má vízum a musí je ve dvouměsíční lhůtě obnovovat na cizinecké policii. Z toho vyplynul nepřekonatelný problém v úspěšném zajištění si pracovního uplatnění. Při oslovení zaměstnavatele mu bylo sděleno, že na to, aby získal práci musí nejdříve vlastnit povolení k zaměstnání, které mu vydá úřad. Na úřadě mu jako podmínku pro vydání povolení k zaměstnání stanovili, že nejdříve musí donést od zaměstnavatele potvrzení o zaměstnání, na základě kterého poté dostane legální pracovní povolení od úřadu. Tato popisovaná situace rozhodně neznačí pozitivní přístup státu k cizincům při získávání pracovního místa. Proto je mnoho imigrantů nuceno vykonávat různé pracovní pozice v nelegálním pracovněprávním vztahu k zaměstnavateli.

Na rozdíl od respondentů průzkumu v IAS Jaroměř se v SOZE Olomouc jedná o cizince, kteří přišli za účelem spojení rodiny. Tito imigranti nemají problémy s bydlením na rozdíl od azylantů z IAS, ale potíže s pracovním uplatněním a jazykovou bariérou jsou obdobné jako u azylantů v IAS.

Závěr

V teoretické části se práce zaměřila na částečné poznání toho, co ukládají právní normy cizincům, pokud chtějí legálně působit na území ČR, jaké formality a náležitosti musejí imigranti splnit z hlediska vzdělání a dalšího vzdělávání. Také jsou zde zachyceny možné postihy při nedodržení právních nařízení s možnými sankcemi. Jsou popsány správné postupy pro regulérní zapojení a dobré osvojení si života majoritní populace.

V praktické části jsou zachyceny skutečné situace a problémy sociálně znevýhodněných příchozích cizinců, mnohdy se špatnými životními zkušenostmi ze zemí původu.

Hodnotící část bakalářské práce popisuje důvody, pro které byli cizinci donuceni emigrovat. Výsledky hodnocení měly přispět k celkovému poznání, jak se cizinci cítí v soužití s majoritní společností a ukázat jejich míru spokojenosti při integraci v ČR. Vzhledem k dosud nepřekonané xenofobii českého národa, která má kořeny v bývalém režimu a malé zkušenosti občanů ČR s jinými etniky, přetrvává v české populaci malá ochota přijímat mezi sebe cizince. Integrace imigrantů na český trh práce probíhá s velkými potížemi a zůstávají různé bariéry při jejich zaměstnávání českými zaměstnavateli.

MVČR a ostatní oficiální úřady působící v oblasti mezinárodní migrace nemohou obsáhnout všechna hlediska azylové a migrační politiky. Proto v ČR existuje řada nevládních organizací, které se stále rozšiřují a nabízejí větší rozsah služeb cizincům. Organizace představují nezastupitelnou pomoc při práci s cizinci, také díky těmto organizacím se cizinci mohou zapojit do běžného života populace.

Seznam použité literatury

DRBOHLAV, D. *Sharing experience: migration trends in selected applicant countries and lessons learned from the new countries of immigration in the EU an Austria : European commission project. Volume II, Czech Republic. The times they are a-changing.* Vienna: International Organization for Migration, 2004, 136 s. ISBN 92-9068-182-9 (brož.)

HLADÍK, J. *Multikulturní výchova: (socializace a integrace menšin).* 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006, 73 s. ISBN 80-7318-424-9.

HOLOUŠOVÁ, D. a kol. *Jak psát diplomové a závěrečné práce.* 2. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého Pedagogická fakulta, 1999, 110 s. ISBN 80-7067-841-0.

HORÁKOVÁ, M. *Dlouhodobé trendy ve vývoji pracovních migrací v České republice.* 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2008- 114, 10 s. ISBN 978-80-7416-020-2 (brož.).

HORÁKOVÁ, M. *Vývoj mezinárodních pracovních migrací v České republice.* Praha: VÚPSV, 1998, 87 s.

HORÁKOVÁ, M. *Současný vývoj pracovních migrací a trh práce v České republice.* Praha : VÚPSV, 2001, 24 s.

JOKLOVÁ, K.; RYŠAVÁ, J. a kol. *Zaměstnávání cizinců a vysílání pracovníků do zahraničí.* 1. vyd. Praha: ASPI a.s., 2009, 312 s. ISBN 978-80-7357-437-6.

KLAUS, J. B. *Evropa v pohybu: Evropské migrace dvou staletí.* 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 2005, 497 s. ISBN 80-7106-559-5.

KROUPA, A.; HORÁKOVÁ, M.; ŠMOLCNOV, V. a kol. *Nelegální zaměstnávání a podnikání cizinců na českém trhu práce.* Praha: VÚPSV, 1997- 72, 55 s.

LEIBLOVÁ, Z. *Zaměstnávání občanů se ZPS, důchodců, cizinců, mladistvých a studentů, absolventů škol, žen a dalších kategorií.* Olomouc: Anag, 2003, 231 s. ISBN 80-7263-169-1 (brož.).

MALÁTEK, V.; POLONSKÝ, D. *Metody sociologického výzkumu.* 1. vyd. Karviná: Slezská univerzita, 1998, 92 s. ISBN 80-7248-015-4.

MASLEN, J.; BRNULA, P. *Sociálna práca s utečencami.* 1. vyd. Bratislava: Občianske združenie Sociálna práca, 2004, 108 s. ISBN 80-89185-06-1.

POŘÍZKOVÁ, H. *Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice: postavení cizinců na trhu práce a podmínky jejich ekonomické integrace.* 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2008- 76, 7 s. ISBN 978-80-87007-83-9 (brož.).

RABUŠIC, L.; BURJANEK, A. *Imigrace a imigrační politika jako prvek řešení české demografické situace?* Praha: VÚPSV výzkumné centrum Brno, 2003, 58 s. ISBN 80-239-2257-2 (brož.).

RÁKOCZYOVÁ, M.;TRBOLA, R. *Lokální strategie integrace cizinců v ČR*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2008- 74, 9 s. ISBN 978-80-7416-006-6.

SOMR, M. *Úvod do metodologie a metod výzkumu*. 1. vyd. České Budějovice: M. Somr, 2006, 87 s. ISBN 80-239-8227-3 (brož.).

SIROVÁTKA, T. (ed.). *Sociální vyloučení a sociální politika*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 176 s. ISBN 80-210-4225-7.

ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, 188 s. ISBN 80-7178-648-9.

VALENTA, M. a kol. *Přístupy ke vzdělávání cizinců v České republice*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, 115 s. ISBN 80-244-0586-5 (brož.).

Společné memorandum o sociálním začleňování. 1. vyd. Praha: MPSV, 2004, 64 s. ISBN: 80-86552-81-0 (brož.).

Zákony a zákonné předpisy:

usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod

usnesení č. 55 Zásady politiky vlády České republiky v oblasti migrace cizinců

Nařízení Rady (ES) č. 562/2006 Schengenský hraniční kodex

vyhláška č. 462/2008 Sb.

Vyhláška č. 446/2005 Sb.

Nařízení Rady (ES) č. 539/2001, kterým se stanoví seznam třetích zemí

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky

Směrnice Rady 2004/81/ES

Sdělení MZV č. 208/1993 Sb. Úmluva o právním postavení uprchlíků

Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu

Směrnice Rady 2004/83/ES

Směrnice Rady 2003/9/ES

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

vyhláškou č. 461/2008 Sb., seznam zemí

ZÁKON 18/2004 Sb. o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie

VYHLÁŠKA č. 348/2008 Sb., o výuce a zkouškách znalosti českého jazyka pro účely získání povolení k trvalému pobytu na území České republiky

Pokyn MŠMT č. 21153/2000-35 k zajištění kurzů českého jazyka pro azylanty

Webové stránky:

Obsah stránek a jejich provoz zajišťuje Výzkumný ústav pedagogický v Praze. *Čeština pro cizince* [online] [citováno 2009-11-20]. Dostupné z URL: http://cestina-pro-cizince.cz/?hl=cs_CZ

Kolektiv autorů: *Metodika přípravy ke zkoušce z českého jazyka pro žadatele o trvalý pobyt (úroveň A1)*. [online] metodika 1. vyd., Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze [citováno 2009-10-15]. Dostupné z URL: http://cestina-pro-cizince.cz/uploads/Dokumenty/cest_pro_ciz_final.pdf ISBN: 978-80-87000-24-3

Český statistický úřad [online] [citováno 2009-7-11]. Aktualizováno dne: 3.4. 2010
Dostupné z URL:

[http://www.czso.cz/csu/katalog.nsf/hledat?SearchView&count=20&searchorder=1&searchfuzzy=1&query=\(\(cizinci\)\)&database=all&kraje=all&skupiny=all&start=1](http://www.czso.cz/csu/katalog.nsf/hledat?SearchView&count=20&searchorder=1&searchfuzzy=1&query=((cizinci))&database=all&kraje=all&skupiny=all&start=1)

BOUŠKOVÁ, P. *Zelené karty pro cizince v České republice*. [online] Integrovaný portál MSPV [citováno 2009-7-19]. Dostupné z URL: http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/zelka/ciz#coje

BOUŠKOVÁ, P. *Zvláštní případy při udělování povolení k zaměstnání cizinci* [online] Integrovaný portál MSPV [citováno 2009-7-19]. Dostupné z URL: http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/zz_zamest_cizincu/zz_zvlastni

MPSV, IOM *Projekt Výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků*. Legální migrace otevřená šance [online] [citováno 2009-7-21]. Dostupné z URL: <http://www.imigracecz.org>

Ministerstvo vnitra České republiky *Integrace* [online] Azyl, migrace a integrace [citováno 2009-11-10]. Dostupné z URL:

<http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

SEZEMSKÝ, J *Zelené karty nejsou zdravotním ani bezpečnostním rizikem*. [online] MPSV [citováno 2009-10-10]. Dostupné z URL: <http://www.mpsv.cz/cs/5805>. Poslední aktualizace: 20.10.2008

MPSV *Aktivity příslušných ministerstev a dalších orgánů státní správy v průběhu roku 2008* [online] [citováno 2010-1-22]. Dostupné z URL:

http://www.mpsv.cz/files/clanky/8088/nelegalni_zamestnavani_cizincu_2008.pdf

Sdružení občanů zabývajících se emigranty *Olomouc*. [online] [citováno 2010-02-15]. Dostupné z URL: http://www.soze.cz/?page_id=74

Správa uprchlických zařízení MV. *Struktura, charakteristika a základní pojmy* [online] [citováno 2010-02-07]. Dostupné z URL: <http://www.suz.cz/pages/6.html>

Evropský sociální fond v ČR. *Odborné sociální poradenství cizincům-pomoc při integraci na trh práce*. [online] [citováno 2010-02-20]. Dostupné z URL:

<http://www.esfcr.cz/projekty/odborne-socialni-poradenstvi-cizincum-pomoc-pri-integraci-na>

Evropský sociální fond v ČR. *Systémová podpora pracovního uplatnění cizinců a azylantů, žijících na území Olomouckého kraje – OKRAJ*. [online] [citováno 2010-02-20]. Dostupné z URL:

<http://www.esfcr.cz/projekty/systemova-podpora-pracovniho-uplatneni-cizincu-a-azylantu> Aktualizováno: 20. července 2009

Ministerstvo vnitra České republiky. *Průběh řízení o udělení mezinárodní ochrany* [online] Azyl, migrace a integrace [citováno 2010-01-20]. Dostupné z URL:

<http://www.mvcr.cz/clanek/prubeh-rizeni-o-udeleni-mezinarodni-ochrany.aspx>

Ministerstvo vnitra České republiky. *Azyl*. [online] Azyl, migrace a integrace [citováno 2010-01-20]. Dostupné z URL:

<http://www.mvcr.cz/clanek/azyl.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>

Informační publikace pro cizince Česká republika. [on-line] 1. vyd. Praha: MVČR, 2009, 96 s. [citováno 2009-09-16]. Dostupné z URL:

http://www.cizinci.cz/files/clanky/596/informacni_publikace_cestina.pdf ISBN 978-80-254-5998-0

Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky. *Postavení cizinců na vnitřním trhu EU*. [on-line] 1. vyd., Praha: MPO ČR, 2007, [citováno 2009-10-12]. Dostupné z URL: download.mpo.cz/get/33229/37127/414973/priloha007.pdf

MSMT *Pravidla organizace a konání zkoušky pro cizince jako jedné z podmínek pro udělení trvalého pobytu* [on-line] [citováno 2010-01-25]. Dostupné z URL:

<http://cestina-pro-cizince.cz/uploads/Dokumenty/Pravidla.pdf>

RADOSTNÝ, L. *Několik poznámek k problematice uznávání zahraničního vzdělání*. [on-line] články [citováno 2010-01-05]. Dostupné z URL:

<http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2193956>

Národní program reforem České republiky 2008 – 2010. [on-line] 2008 [citováno 2010-08-22]. Dostupné z URL: <http://www.mpo.cz/dokument63583.html>

SEZEMSKÝ, J. *Zelené karty*. [on-line] Praha: MPSV, 2008, Tisková zpráva [citováno 2009-11-07]. Dostupné z URL: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/6027/291208a.pdf>

Národní lisabonský program 2005 – 2008 (Národní program reforem České republiky). [on-line] 2005 [citováno 2009-11-08]. Dostupné z URL:

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/NPR_CZ_102005_.pdf

REJŠKOVÁ, T. *Jak migrace ovlivňuje rozvojové země*. [on-line] in Hozáková, M., Machálková, J., Medková, B. *Rozvojovka 1 – migrace*. Praha: Člověk v tísni, o. p. s., 2009 [citováno 2009-10-20]. Dostupné z URL:

http://www.rozvojovka.cz/download/pdf/reporters_14.pdf

DRBOHLAV, D. *Bez cizinců se neobejdeme*. [on-line] in Schroth, J.; Dubský, V. Velebilová, I. *Legální migrace – otevřená šance*. Praha: MPSV, 2008, Respekt – článek [citováno 2009-10-24]. Dostupné z URL:

http://www.imigracecz.org/download/media/cz4313_respekt.pdf

GÜNTER, V. *Cizinci v ČR*. [on-line] článek AntropoWeb [citováno 2009-11-07]. Dostupné z URL: <http://antropologie.zcu.cz/clanek/cizinci-v-cr> ISSN 1801-8793

Ministerstvo vnitra *Zpráva o realizaci koncepce integrace cizinců v roce 2008 a návrh dalšího postupu*. [on-line] Praha, 2009 [citováno 2010-01-10]. Dostupné z URL: <http://www.cizinci.cz/files/clanky/537/usneseni16022009.pdf>

Seznam příloh

Příloha A: graf č.1 Pohlaví

Příloha B: graf č.2 vzdělání imigrantů

Příloha C: graf č.3 úrovně pokročilostí v českém jazyce

Příloha D: graf č.4 pocíťovaná úroveň diskriminace

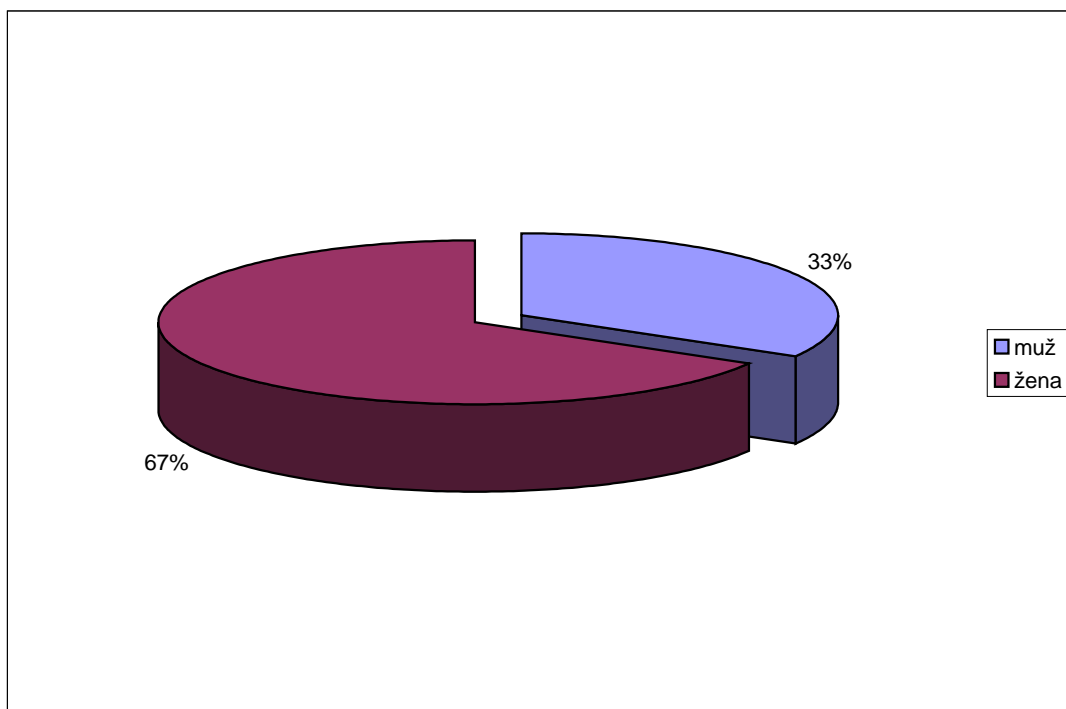
Příloha E: graf č.5 důvody vedoucí k emigraci

Příloha F: Dotazníkový arch k rozhovoru.

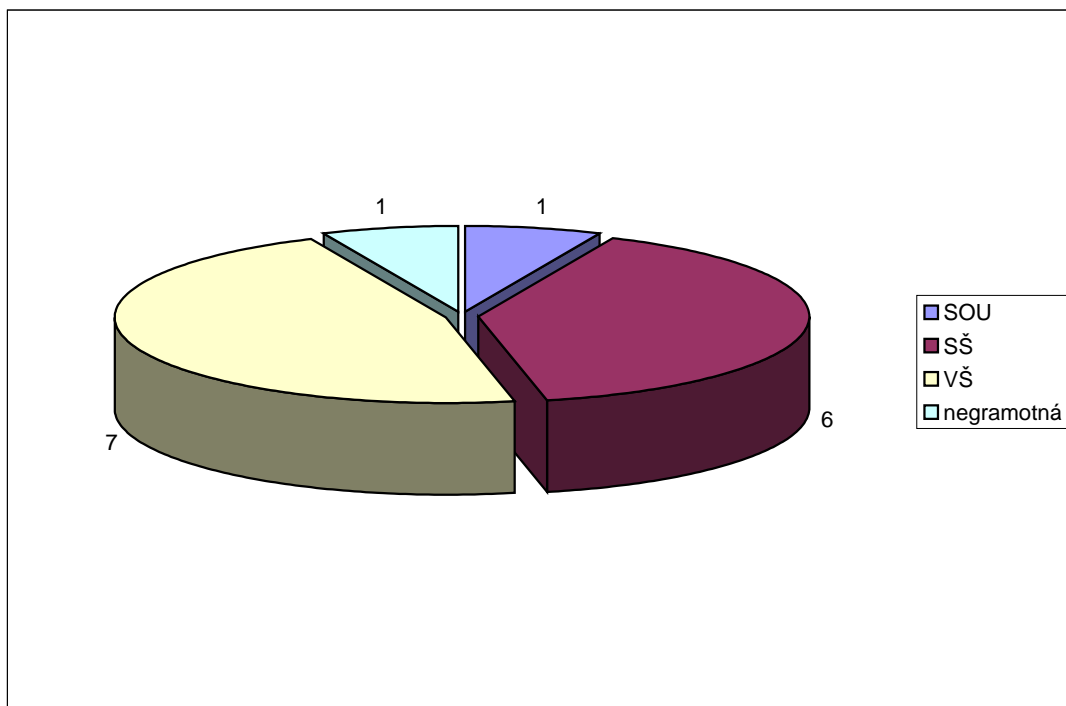
Příloha G: Anotace

Přílohy

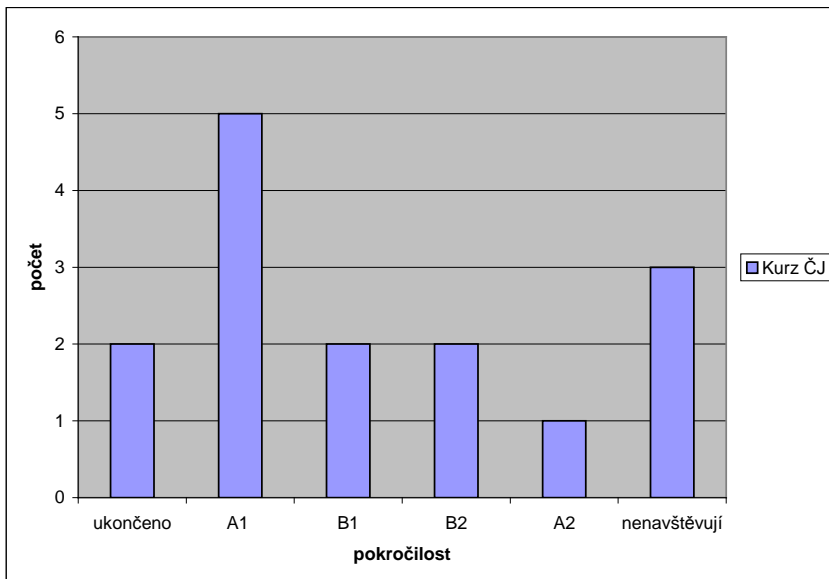
Příloha A: graf č.1 Pohlaví

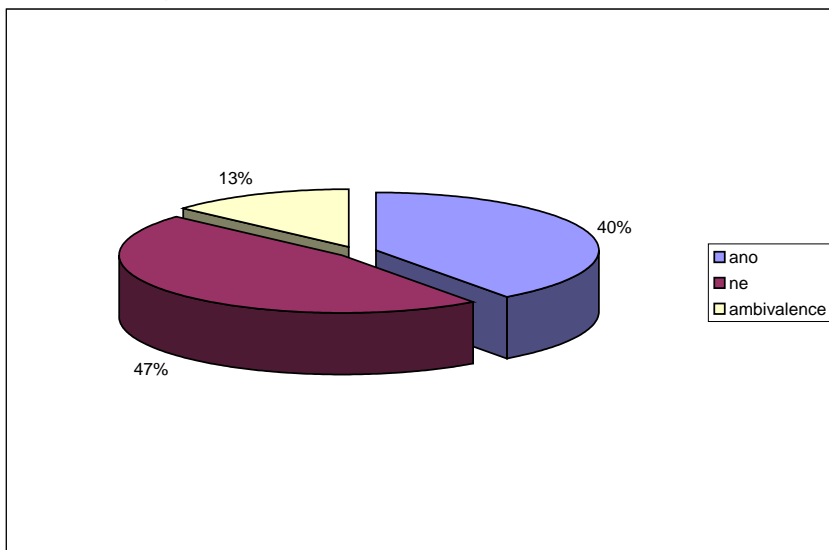
Příloha B: graf č.2 vzdělání imigrantů

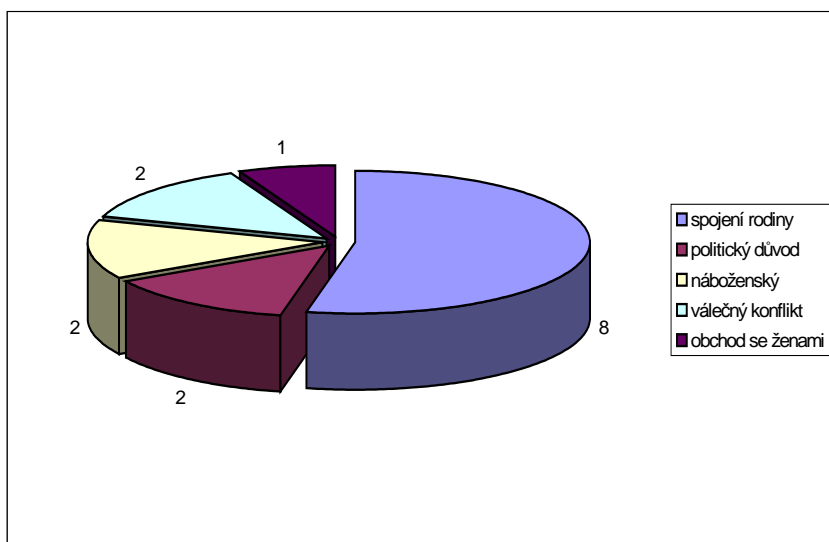
Příloha C: graf č.3 úrovně pokročilostí v českém jazyce

Příloha D: graf č.4 pocítovaná úroveň diskriminace

Příloha E: graf č.5 důvody vedoucí k emigraci

Příloha F: Dotazníkový arch k rozhovoru.

1. Z jaké země původu pocházíte?
2. Jaké důvody Vás vedly k rozhodnutí emigrovat?
3. Jste osoba požívající mezinárodní ochranu?
4. Jste poživatelem jiné formu pobytu?
5. Jak jste přijel do ČR a využil jste prostředníka?
6. V jaké instituci jste žádal o povolení?
7. Jaké máte dosažené nejvyšší vzdělání a v jakém oboru?
8. Navštěvujete kurz českého jazyka?
9. Jakou pokročilost v kurzu ČJ absolvujete?
10. S jakými problémy se potýkáte?
11. Jakou profesi jste vykonával v zemi původu?
12. Jste rozhodnutý pracovat jako osoba samostatně výdělečně činná či jako zaměstnanec?
13. Jakého preferujete zaměstnavatele?
14. Jakou profesi si přejete vykonávat?
15. Máte nějaké aktuální nabídky prací?
16. Jaký druh práce byste určitě nechtěl vykonávat?
17. Jaké by mělo být pracovní prostředí?
18. Jaké úřady jste navštívil?
19. Jaké máte zkušenosti s českými úřady?
20. Jaké nestátní neziskové organizace (NNO) Vám pomáhají?
21. Jaký druh nabízených služeb od NNO využíváte?
22. Jaké jiné druhy služeb a pomoci jste využil?
23. Jak vnímáte současně vaše umístění v majoritní společnosti?
24. Do budoucna, jak dlouho zamýšlíte zůstat v ČR?

Příloha G: Anotace

Jméno a příjmení:	Pavel Peška
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. Pavel Filo
Rok obhajoby:	2010
Název práce:	Integrace imigrantů na český trh práce
Název v angličtině:	Integration of immigrants on the Czech labour market
Anotace práce:	Tato bakalářská práce se zabývá problematikou cizinců a jejich začleněním na pracovní trh. Teoretická část shrnuje základní právní předpoklady pro legální začlenění imigrantů na trh práce. Jsou popsány správné postupy pro regulérní zapojení a dobré osvojení si života majoritní populace. V praktické části práce jsou interpretovány informace získané od imigrantů na podkladě výzkumného šetření formou strukturovaného rozhovoru. Cílem bylo zmapovat jejich míru úspěšnosti při integraci na český trh práce, úspěšné zařazení do společnosti, míru kvality života v imigrační zemi a pomoc nevládních organizací.
Klíčová slova:	integrace, migrace, mezinárodní ochrana, vízum, třetí země, zelená karta, nostrifikace, majoritní populace, povolení k zaměstnání, marginalizace, nevládní nezisková organizace.
Anotace v angličtině:	This bachelor's thesis deals with the issue of foreigners and their integration within the labour market. Its theoretical part summarises basic statutory requirements for legal inclusion of immigrants within the labour market. It describes proper processes of legal inclusion and acquisition of aspect of lifestyle of the majority. Its practical part interprets information obtained from immigrants in researcher-administered interviews. The purpose of this thesis was to determine the level of success in the process of integration within the Czech labour market, as

	well as their assimilation, quality of life in their new country and the extent of help provided to them by non-governmental organisations.
Klíčová slova v angličtině:	integration, migration, international protection, visa, third country, Green Card, validation, majority population, work permit, marginalisation, non-governmental non-profit organisation
Přílohy vázané v práci:	Příloha A: graf č.1 Pohlaví Příloha B: graf č.2 vzdělání imigrantů Příloha C: graf č.3 úrovně pokročilosti v českém jazyce Příloha D: graf č.4 pocítovaná úroveň diskriminace Příloha E: graf č.5 důvody vedoucí k emigraci Příloha F: Dotazníkový arch k rozhovoru. Příloha G: Anotace
Rozsah práce:	52 stran
Jazyk práce:	čeština